Ára: 130 FORINT

67. évf. 14. szám 2012. augusztus 1. Év 13. 5772.

ÚJ ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

1972 40!

Összeállításunk a 4. oldalon

VALLÁS HASÁB

Történelmünk komor gyászáról tisá böávkor emlékeztünk. Ezután a vigasztalás ideje következik liturgiánk hagyomány szentelte rendjében. Áv 9. óta a vigasztalás szombatjait éljük. A soros haftarák jellegzetes tartalma indokolja ezt a jelzőt. Páratlan szépségű, a határtalan szeretettől izzik ez a lírai gyöngyfüzér, ez a prófétai sorozat. Szinte minden darabjában csodálatosan ötvöződik születésük idejének legfőbb korproblémája, a Bábel fogságába vetett nép újjászületésének izzó vágya és megváltásának követelő reménye a korok korlátain túlmutató egyetemes érvényű vallásos eszményekkel.

A konkrét és az örök aktualitások próféciái ezek. A prófétát, a nagy vigasztalót, a megbocsátó és kegyelemmel teljes Isten hírnökét áthatja az a tudat, hogy a történelmi megpróbáltatások szenvedései közepette bűneitől megtisztult zsidóság „Istennek tanújává” lesz az egész földkerekségen.

A zsidó prófétaság legszebb fejezetei ezek. A legtisztább erkölcsvallás szellemében hirdeti a návi: hagyja el a bűnös az ő útjait s a hitvány az ő gondolatait! Az istenkeresés a humánumban oldódik fel, az valósul meg teljességgel. Böjt és imádság hitelesítője a magatartás. S mindez olyan stílusban szólal meg, hogy okkal írja korunk egyik jeles keresztény bibliatudósa, Gerhard von Rad: soha még, mint a próféta ajkán, az Örökkévaló szava nem zengett!

Prófétáink tanításának gyönyörű összefoglalását olvashatjuk magyarul a mártírhalált szenvedett Kecskeméti Ármin makói főrabbi „Izrael története a bibliai korban” c. művében. Az elmúlt hetekben mártírjait gyászoló magyar zsidóság számára különös jelentősége van azoknak a mondatoknak, amelyekben a návi az EVED HÁSÉM-ről, az Örökkévaló szenvedő szolgájáról beszél, a szenvedés értelméről, a mártíromság morális tanításáról.

Nehéz megindultság nélkül olvasni az egykori főrabbi e részekről szóló magyarázatát. „Isten szolgája... mártíromságával is tanít, s ez nem kevésbé fontos, mint az előbbi (ti. erkölcsi) tanítás. Mert az emberiség haladását a mártírok viszik előre a példájukkal, hogy az igazságért szenvedni és meghalni is érdemes.”

Adatok szerint 1942-ben írta Makó főrabbija ezeket a sorokat, ki tudja, a tudós történész nem sejtett-e meg valamit a két esztendővel későbbi, felette is bekövetkező mártír sorsról. A mártírok kínhalála örök tanítás!

Vagy a történelem igazságtalansága vagy jelkép, hogy a vigasztalás prófétájának még a nevét sem ismerjük. „Második Jesajásként” említjük, mivel írásai Jesajás 40. fejezetétől kaptak helyet a Szentírásban. Nevét elfelejtette a gyarló emlékezet, de eszméit nem. Költő volt és gondolkodó. Politikai bölcsesség és drámai hév fűti. Egy szívvel tudja szeretni övéit és az egész emberiséget. **Ráv**

Antiszemita incidensek – Magyarországon a világ szeme

Aktív Állampolgárságért oklevéllel tüntették ki a magyarországi Élet Menete Alapítványt. A nemzetközi eseményt a budapesti Bank Center különtermében tartották. A kitüntetést Eleni Tsakopoulos Kounalakis budapesti amerikai nagykövet és Hannah Rosenthal, az Egyesült Államok külügyminisztériumának az antiszemitizmus elleni küzdelemért felelős különmegbízottja adta át az alapítvány vezetőjének, Gordon Gábornak.

A tolerancia fejlesztését, a holokauszttal kapcsolatos ismeretek oktatását és az antiszemitizmus elleni harcra nevelést fiatalkorban kell elkezdeni – hangsúlyozta beszédében *Eleni Tsakopoulos Kounalakis. A* budapesti amerikai nagykövet azon az ünnepségen jelent meg, amelyen *Hannah Rosenthallal* együtt átadták az Élet Menete Alapítványnak az Aktív Állampolgárságért oklevelet. Rosenthal hazája külügyminisztériumának az antiszemitizmus megfigyeléséért és az ellene való harcért felelős különmegbízottja.

Gordon Gábor, az alapítvány vezetője ügyszeretetével, állampolgári buzgóságával példát ad rá, érdemes küzdeni egy élhetőbb társadalomért – hangsúlyozta a nagykövet. Elmondta, kétszer vett részt az Élet Menete budapesti felvonulásán, majd márciusban velük tartott auschwitzi útjukon is. Mindenkit arra buzdít, csatlakozzon a rendkívüli eseményhez, így róva le kegyeletét a vészkorszak mártírjai előtt.

Hannah Rosenthalt, akit az antiszemitizmus elleni harcra édesapja, a holokausztot túlélő rabbi inspirált, 2009-ben iktatta be hivatalába *Hillary Clinton* külügyminiszter. Az Egyesült Államok egyik vezető diplomatájaként az a feladata, hogy szerte a világon figyelemmel kísérje az antiszemitizmus megnyilvánulásait és ezek ellen felemelje a szavát. Olyan fórumokon, amilyen például az ENSZ vagy az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet. Ő a „2012 Óra a Gyűlölet Ellen” mozgalom alapítója is. A kampány célja, hogy rábírja a fiatalokat, legalább egy órát áldozzanak az idejükből arra, hogy kipróbálják, milyen a tőlük bármilyen szempontból (vallásilag, etnikailag, kulturálisan) különböző emberek „cipőjében járni”. Akár egy olyan gesztussal, hogy elmennek imádkozni a templomaikba.

Barack Obama amerikai elnök utasította a partnereket és a nemzetközi szervezeteket, csoportokat, akik a diszkrimináció ellen harcolnak, különös erővel koncentráljanak a célra. Az Élet Menete Alapítvány Magyarországon az egyik legfontosabb szervezet, amely minden tőle telhetőt megtesz a rasszizmus, az antiszemitizmus ellen – hangsúlyozta Rosenthal. Felhívja a figyelmet a jelenségre, oktatási programokat szervez, megszólítja a magyar fiatalokat. Tanúságot tesz amellett, hogy az ember csakis a múltat ismerve fordulhat éberen a jövő felé. Zsidó és nem zsidó fiatalok így toleranciát, tiszteletet, kölcsönös felelősségvállalást tanulnak.

Az Élet Menete Alapítvány tíz évvel ezelőtt 300 embert sorakoztatott fel – mára a fáklyás felvonulásuk 30 ezer főt mozdít meg. Pedig még saját irodájuk sincsen, és öt önkéntessel kezdek el dolgozni. Ma már sok száz önkéntes csatlakozott hozzájuk. Idén

Gordon Gábor és Hannah Rosenthal

több mint ötven hazai városban jártak, ahová elvitték programjaikat.

Mindez különösen időszerű a mai Magyarországon, ahol sorozatosak az antiszemita incidensek, és bizonyos körök rehabilitálják a fasizmus korának egyes személyiségeit – emelte ki a diplomata. Ez ellen fel kell lépni.

Gordon Gábor az oklevél átvételekor elmondta: különösen megtisztelőnek tartja az elismerést egy olyan országtól, az Egyesült Államoktól, ahol aktív állampolgárnak lenni nem pusztán hobbi vagy szabadidős tevékenység, hanem a társadalmi értékrend fontos része. Megemlékezett a zsidó, roma, meleg, politikailag másképp gondolkodó áldozatokról. A borzalmak korában nekik azért kellett meghalniuk, mert a náci ideológia szerint nem lehettek aktív állampolgárok. Mások voltak, mint a többség. Ott taszították ki és ítélték őket pusztulásra, ahol gyermekeiket nevelték, szüleiket, nagyszüleiket ápolták. Az Élet Menete Alapítványnak az a küldetése, hogy megőrizze emléküket, és figyelmeztesse az embereket: a múlt hibáiból, bűneiből tanulni kell. „Azért vagyunk aktív állampolgárok, hogy ez soha ne történhessen meg újra – mondta Gordon. – Ígérem, továbbra is aktív állampolgár maradok.”

Hannah Rosenthal később elmondta: találkozott a magyar kormány képviselőivel, akiknek megköszönte, hogy felemelik szavukat az antiszemitizmus ellen. A különmegbízott aggódik amiatt, amit a jelenlegi Magyarországon tapasztal. Megemlítette a zsidóellenes falfirkákat, a zsidótemetők megrongálását, parlamenti képviselők antiszemita kirohanásait, köztük a vérvád szégyenteljes emlegetését, a Wallenberg-emlékmű meggyalázását disznólábbal. Sőt, látott Budapest utcáin olyan gépkocsit, amelyre ki volt ragasztva a matrica: ez zsidómentes autó. Mint holokauszttúlélő leszármazottjának ettől felfordul a gyomra – mondta.

A gyűlölet minden formáját el kell ítélni – hangsúlyozta. Hiszen minden sebezhető közösségnek abban a tudatban kell élnie, hogy a vezetői elfogadják és megvédik őt.

Hannah Rosenthal érdekes időpontban érkezett hazánkba: pont két nappal azután, hogy a hatóságok elfogták *Csatáry Lászlót*. A világ szeme most Magyarországon van – figyelmeztetett a diplomata. Hiszen meg vannak számlálva a napok, amikor a náci háborús bűnösöket még felelősségre lehet vonni. Az Egyesült Államok különmegbízottja arra bátorítja a hazai hatóságokat, derítsék fel Csatáry bűneit, találják meg cinkosait és bújtatóit. Minden országnak, ahol tömeggyilkosság történt, kötelessége kivizsgálni ezeket az eseteket. Rosenthal fel is ajánlotta hathatós segítségét a kormánynak és a hazai civil szervezeteknek.

A meghívottak közt voltak olyan közismert művészek, személyiségek, akik aktívan részt vesznek az Élet Menete Alapítvány munkájában. Mint például *Kézdy György* színművész, *Jávori Ferenc* (Fegya), a Budapest Klezmer Band vezetője, *Bródy János* énekes vagy *Breuer Ádám* és *Gárdos Péter* tolmácsok. Az ünnepi eseményen jelen volt *Feldmájer Péter* Mazsihisz-elnök és *Zoltai Gusztáv,* a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója is.

Rados Virág

Egy szomorú hír margójára

Egy zsidó orvos utolsó keresztény gyermeke tollából

Miközben a monitor előtt ülve kitartóan dolgozom a kora reggeli órákban szerkesztő-újságíróként, fél füllel „háttér-televíziózom”. Hallgatom a híreket (ki mondta, hogy a férfiak csak egy helyre tudnak figyelni?), és szörnyű dolgokat hallok: 57 sírt rongáltak meg a kaposvári zsidótemetőben ismeretlen tettesek.

Még azt is hallom, rendőrségi eljárás indult ismeretlen tettesek ellen, akárcsak a tilosban parkolók vagy a telefonfülke-rongálók ellen. Szomorú vagyok, és Jézus szavai jutnak eszembe: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert *nem tudják, mit cselekednek”*. Miközben megtévesztett fiatalok (mert higgyék el nekem, nem a kaposvári nyugdíjasklub tagjai voltak) zsidóellenes kedélyeit szélsőjobbos szervezetek és hírportálok lovalják napról napra, úgy érzem, most már meg kell szólalnom nekem is, pedig keresztény vagyok, „árja” magyar férfi, tipikus „ősmagyar”, erdélyi szász, kun, ukrán és még csak a jóisten tudja hány néphez, nemzetiséghez tartozó ősökkel, ahogy itt nagyon sokunk a Kárpát-medence népeket olvasztó tégelyében.

Igazából 30 egynéhány éves koromig totálisan gyűlöltem a tótokat, a románokat meg a szerbeket, mert minden általam megszerzett ismeret arra utalt, hogy ezek született gazemberek, gyilkosok, haramiák. A sors aztán Kanadába sodort, ahol a ’80-as, ’90-es években közel 10 évet töltöttem el, és sok minden kiderült az addigi ismereteimről, legfőképpen az, hogy valójában egy sokak által megtévesztett ember vagyok. Egyetemre járva egy gyönyörű szép szerelem alakult ki köztem és egy évfolyamtársam között, akiről csak néhány együtt töltött éjszaka után derült ki, hogy temesvári román (mindig franciául beszélgettünk), igazi jó barátságba kerültem egy szerb mérnökfeltalálóval, és egy kassai szlovák férfi járt közben az érdekeimért egy fontos munkainterjú során. Ennyit az előítéletekről, és a beidegződött faji és nemzetiségi előítéletekről, amelyeket a legtöbbször egy-egy „mintaértékű” csoport dominál.

Most egy rövid történettel szeretném minden keresztény (és egyéb vallású) magyar előítéleteit befolyásolni a zsidók iránt, a saját életem legfontosabb történetével, amely nem mindennapi körülmények között kezdődött.

Születésem előtt egy órával a szülőágyon fekvő anyám már haldoklott. A két fiatal orvos, akik akkor a szombathelyi kórház szülészeti osztályának ügyeletesei voltak, közölték édesanyámmal, hogy választania kell: vagy ő, vagy én. Nem tudják mindkettőnk életét megmenteni. Anyám engem választott, az én drága Margit néném azonban nem adta fel, kérte az orvosokat, hogy várjanak még egy kicsit, hogy még egy utolsó próbálkozást tehessen. Szakadó novemberi ónos esőben egy félvárosnyi távolságot futott el egy akkor már nyugdíjas zsidó szülész-nőgyógyász szakorvoshoz, aki kilenc évvel azelőtt az ő szülését is levezette. A hajnali órákban felébresztett dr. Farádi Ferenc készségesnek bizonyult, nagynénémmel szinte futva érkezett a kórházba, és az ügyeletes orvosok megengedték neki, hogy ő is próbálkozzon. Farádi doktor néhány perc alatt sikeresen levezette a szülést, és mindketten megmenekültünk, ami után orvosunk egyetlen fillér hálapénzt sem fogadott el. Így lettem keresztényként egy zsidó orvos utolsó világra segített „gyermeke”. Dr. Farádi Ferenc 1962-ben hunyt el, ma már a szombathelyiek közül is alig-alig emlékeznek rá, pedig a temetésén mint a „szegények orvosát” több százan kísérték utolsó útjára.

Sajnos úgy gondolom, a kaposvári sírrongálók közül egyikük sem fogja olvasni ezt a cikket, de ha csak egyetlen embert is meg tudok győzni arról, hogy küzdje le korábbi rasszista és bármilyen más nemzettel, nemzetiséggel kapcsolatos előítéleteit, már nem volt hiába...

Bárány Zoltán
Soproni7

9 770133 350099 12014

A rejtőzködő isteni arc

Mártír-istentisztelet Újpesten: emlékezés a vészkorszak tizennyolcezer áldozatára

Mártír-istentisztelet, Újpest. Minden évben. Mert emlékezni kell. Az isteni parancsolat a szív parancsa egyben. Az újpest-rákospalotai körzetből tizennyolcezer embert hurcoltak el. Vasárnap, július 15-én, a zsinagógába induláskor a szomszédasszony megkérdezi: „biztosan nem ezernyolcszáz? Tizennyolcezer, az túl sok". Valóban: túl sok.

A zsidó és nem zsidó méltóságok meggyújtják az emlékezés lángjait. Hatszázezer magyar áldozat és hatmillió az egész világon – hat gyertya a jelkép. Sorra járul hozzájuk *Zoltai Gusztáv,* a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója, *Streit Sándor* BZSH-elnök, *Molnár Szabolcs* újpesti alpolgármester, *Kiss Péter* országgyűlési képviselő, *Rappaport Zoltán,* a körzet örökös elnöke, *Lunczer Imre,* a túlélők képviselője az újpesti hitközségből. Eljött még többek között *Tahon Róbert* újpesti jegyző és *Derce Tamás* korábbi polgármester.

„Örökkévaló, segítségem Istene, nappal kiáltok, meg éjjel te előtted; jusson eléd imádkozásom, hajlítsd füledet fohászkodásomra. Mert jóllakott lelkem bajokkal és életem az alvilághoz ért" (IMIT-fordítás). *Szerdócz Ervin* rabbihelyettes elmondja a 88. zsoltárt – benne zeng a jiddiskájt, a zsidó lélek és az emberi lét minden fájdalma. A mincha ima után *Zucker Immánuel* áll a bima elé: „Ádajsem mo odom – Istenem, mi az ember?" Az örök kérdés a fiatal kántor előadásában szelíden és szívet tépően szárnyal fel. A gyászimát követi a gyászbeszéd. „S maradt magányosan a város, a népben bővelkedő" – idézi Szerdócz Ervin a Siralmak könyvét. A szónok tizennyolcezer újpesti, rákospalotai, szigetmonostori, leányfalui, pócsmegyeri, tahitótfalui, váci mártírt említ, és minden magalázott, kifosztott, elhurcolt, meggyilkolt zsidó hittestvért.

E pillanat a zsinagógában a csend pillanata – mondja. De többféle csend létezik. Az emlékezésén kívül a mártírok hallgatásáé és a világ közönyös némaságáé. A legmegrendítőbb a hang hiánya, amely a csendnél is súlyosabb. E némaságban nemcsak a lepecsételt ajkú áldozatok hangját keresi az ember. Hanem Istenét is, aki, tudni a Tórából, a prófétai irodalomból, mindig beszélt választott népével. De jött Auschwitz, és hallgatásba burkolózott. A rabbihelyettes Stefan Zweiget idézi: „...nincs a földön rettenetesebb és borzasztóbb, a világűrben fagyasztóbb Isten hallgatásánál. Ha Isten hallgat, megáll az idő, kialszik a világosság, nincsen immár különbség éj és nap között, és színültig telik meg a világ e hallgatás üresséĝével. (...) Nincs emberi fül, mely el tudná viselni e csend harsogását, nincs emberi szív, mely dobogni tudna az űrnek e sűrűjében, melyben Isten hallgat."

Hogy mi történt a vészkorszakban? Az arc elrejtése – így a szónok.

Súlyos szavak. Auschwitzra emlékezve Szerdócz nem az emberi természethez fordul magyarázatért, amelyről tudható, hogy a gonoszság ugyanúgy része, mint a jóság. Hanem a Jóteremtőt faggatja: „Világ Ura! Emlékezésünk fájdalma kérdezteti velünk: annyi ember megalázásának, kifosztásának, elhurcolásának, kiirtásának mi volt az értelme? Jelentett bármit a világnak ez az áldozat? Nem. Úgy érezzük, nincsen magyarázat a sok szenvedésre, könnyre és vérre."

A hajdani, sötét időkben némaság borult a világra. De a mai emlékezéskor is érezzük: Isten még mindig hallgat. „Vagy lehet, fájdalmunk teszi süketté fülünket a hangjára?" A kérdés ostorcsapásként zúdul alá a szószékről, maga után vonva a vakmerő gondolatot: „Vajon Isten a hallgatásáért nem tőlünk vár megbocsátást?"

A párbeszéd az Örökkévalóval egyre bensőségesebb. A zsinagógában Isten és a választott nép közvetlen kapcsolata, a zsidóság talán legszebb hagyománya kel életre. E pillanatban helyreáll a megborult egyensúly, amely a vészkorszakban zökkentette ki a világot. „Igen, mi neked megbocsátunk, Istenünk. Megbocsátunk, hogy hallgattál, mert csak a veled való megbékélésben maradhatunk meg zsidónak." A zsinagóga terét betölti az isteni jelenlét.

Felejteni azonban a zsidó nép nem tud, és nem is akar – folytatja Szerdócz Ervin. „Auschwitz után a felejtés Isten és a teremtés ellen való bűn. Hiszen a teremtés célja a kegyelem, a szeretet és a jótétemények gyakorlása." S ezen a ponton a rabbihelyettes utal a mai ellenségekre és cinkosaikra. A fenekedőkre, a kollaboránsokra és azokra, akik nem emelik fel szavukat az antiszemitizmus ellen. „Akik Isten választott népére törnek, Istent tagadják meg." A párbeszéd egy fohásszal egyetemessé tágul – Szerdócz Ervin mindenkiért könyörög: „Kérünk, ne engedd, hogy az, ami velünk megtörtént, bárki mással is megtörténhessen."

A szónok paradox kéréssel fordul a közösséghez: „Lelkünkbe költözzön belenyugvás, a közöny nélküli elfogadás képtelen képessége." Beszéde zárlataként megemlít egy különleges feliratot. Egy pince falán találták Kölnben, ahol a háború alatt végig zsidók rejtőzködtek. „Hiszek a napban, akkor is, amikor nem süt. / Hiszek a szeretetben akkor is, amikor nem érzem. / Hiszek Istenben akkor is, amikor néma."

Kél molé ráchámim – Könyörületes Isten, ki a magasságokban... – hangzik fel a gyászima Zucker kántortól, kristálytiszta hittel és konok jámborsággal. *Lisznyai Mária* orgonajátéka kíséri. A Dohány utcai zsinagóga kórusa felerősíti az utolsó hangokat – mintha az egész fohászt az égig röpítenék.

A közös kádis után az emberek kisereglenek a zsinagóga udvarára. Az emlékcsarnoknál kegyeletük jeleként kavicsokat raknak a nevekkel sűrűn televésett márványfal tövébe. Zoltai Gusztáv mint túlélő személyes szavakkal szól a jelenlévőkhöz. Szüleire, nagyszüleire, rokonaira emlékezik. Hangsúlyozza: a sajtóban, a közbeszédben és időnként a parlamentben ismét folyik a zsidózás. Elítéli, hogy a Nemzeti Alaptantervbe olyan alkotók kerülhettek be, mint amilyen a nyíltan antiszemita Nyirő József, akinek az írószövetség weimari gyűlésén tartott uszító beszéde közismert. Elítéli, hogy megidézik Horthy Miklóst, aki huszonhárom zsidótörvényt írt alá. Zoltai kéri a jelenlévőket és minden jóérzésű embert, imádkozzanak közösen az Örökkévalóhoz, hogy a zsidóság nyugodtan és békében élhessen ebben a hazában.

„Ne féljetek!" – idézi II. János Pál pápa halála előtti, híres utolsó szavait *Nyíri Csaba,* Leányfalu polgármestere. Elmondja, ő református lelkész gyermeke, családja mindig szeretetben, békességben élt együtt más vallású testvéreivel. Szerinte Magyarországon a többség tisztességes ember, aki őrizkedik a szélsőséges gondolkodástól és cselekedetektől. E remény jegyében köszön el a gyülekezettől: „Sálom! – Békesség nektek!"

Rados Virág

Újpest: mindenki keres valakit

Áder János Izraelben

Magyarország köztársasági elnöke háromnapos látogatást tett Izraelben, ahol a legmagasabb szinten fogadták. *Áder János* részt vett a Wallenberg-konferencián is, amelyet az embermentő születésének 100. évfordulója alkalmából rendeztek Jeruzsálemben. A programnak megfelelően felkereste a zsidó és keresztény szent helyeket, ellátogatott a Jad Vasembe, ahol koszorút helyezett el a Mártírok Csarnokában.

Áder János Reuven Rivlin Kneszet-elnök és Meir Lau főrabbi társaságában

Körzeti kitekintő

Szeged

A hitközség eredményes pályázataival négy számítógépet nyert, amelyek az elnöki hivatal, a rabbihivatal, a szociális otthon és a könyvtár hatékonyabb információs tevékenységét erősítik.

Szintén sikeresen pályázott a közösség vezetése a polgármesteri egyházügyi alap felhasználására. 2,7 millió forintot nyertünk, amelyből a zsinagóga tetőzetének fémrészeit, illetve a székház második emeleti üvegtetőzetét újítjuk fel még ez évben.

* * *

A VIII. Szegedi Művészeti Akadémia és Mesterkurzus koncertjei keretében az SZTE Zeneművészeti Kar szervezésében az Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért támogatásával Orgonavarázs címmel orgona-, fuvola-, fagott-, hegedű- és énekművészek mutatkoztak be Bach, Rossini, Debussy, Liszt Ferenc műveivel. A program művészeti vezetője *Kerek Ferenc* zongorista, a fellépő fiatalok tanárai *Csanádi László, Temesi Mária, Andrejcsik István* és *Szecsődi Ferenc* voltak.

L. A.

Az Emmi a Mazsihisznél

A Síp utcai Székházba látogatott *Balog Zoltán,* az Emberi Erőforrások Minisztériumának (Emmi) vezetője és *Hölvényi György,* az egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős új államtitkár. A találkozón *Feldmájer Péter* és *Streit Sándor,* a Mazsihisz és a BZSH elnökei, valamint *Zoltai Gusztáv* ügyvezető igazgató fogadta az állami vezetőket.

A megbeszélés folyamán a felek áttekintették a zsidó felekezet napi gondjait, és külön is kitértek a hosszú távú együttműködés kereteire.

Balog Zoltán miniszter a találkozón kijelentette, hogy a jövőben is határozottan fel fognak lépni minden diszkriminatív, antiszemita és rasszista nézettel szemben.

A Mazsihisz vezetői a megbeszélés során jelezték, a zsidóság számára elfogadhatatlan, hogy a Nemzeti Alaptantervben nyilvánvalóan és saját magukat is antiszemitának valló személyek művei szerepeljenek, mert hiszik és vallják, hogy nem lehet szétválasztani irodalmi munkásságot világnézettől.

A tárgyalófelek érintették a temetőkkel, a szociális ellátással, a kórházzal és az oktatási intézményekkel kapcsolatos nehézségeket. Külön kiemelték a zsidó kultúra fontosságát, mely szerves és elválaszthatatlan része a magyar kultúrának.

Az egyházügyi államtitkár hangsúlyozta a kiegyensúlyozott kapcsolattartás fontosságát, és elmondta, hogy hamarosan megkezdik a történelmi egyházakkal az együttműködés és az egyezetés új és hatékonyabb formáinak kialakítását.

Popper Péter: Tűnődések napról napra

Popper tanár úr túléli halálát műveiben. Nemhiába idézte többször is ironikus nosztalgiával: a gondolat túléli a gondolkodót. Barátai és tisztelői újabb válogatást állítottak össze már megjelent műveinek tömör gondolataiból. Egész évi szellemi munníciót nyújtottak át napi penzumokban.

A tanár úr évtizedekig vezette a SOTE-n az orvospszichológiai tanszéket, külföldi utazásokkal gazdagította világlátását és a zsidó-keresztény kultúrán túl megmártózott a buddhizmus és a hinduizmus világában is. Négy évig tanított Izraelben a Bar-Ilan Egyetemen.

Szellemi világlátása és a különböző kultúrák szintézise érdeklődését az összehasonlító vallástörténet felé terelte. Ennek a témakörnek kiváló specialistája lett.

A Saxum Kiadó már meglévő műveiből válogatott egy jó nagy csokorra valót, szám szerint háromszázhatvanötöt. Az aforizmák, a gondolatforgácsok mögött ott sejlik a szerző huncut mosolya, a világra való rácsodálkozása, s az a légiesen könnyed mozdulat, ahogyan ezeket a szentenciákat átnyújtja. E továbbgondolásra serkentő villanások átfogják a filozófia egész területét: az ismeretelméletet, az etikát, a művészeteket és a vallást.

Az év minden napjára jut belőle: január elsejétől december végéig. A sorok mögül mély bölcsesség tárul fel. Hol tanít, hol vigasztal, hol nyugalomra int, hol belátásra biztat. A számtalan példa közül csak egy életbölcsességet ragadok ki: „Az élethelyzeteim adottak. Ebben determinált vagyok. Rajtam áll azonban, hogyan viselkedem e helyzetekben. Viselkedésünk szabályozása a hatalmunkban áll, tőlünk függ. Így fonódik össze életünkben a determinizmus és a szabadság."

Szó esik továbbá napjaink problémáiról: a növekedő antiszemitizmusról, az élet és a halál kérdéseiről, a baloldal viszonylagos gyengeségéről.

Aki végigolvassa a kötetet, szellemileg gazdagabbá válik. E bő válogatás tisztelgés Popper Péter előtt, a halott gondolkodó élő gondolatai előtt.

László József

FELHÍVÁS

A Győri Zsidó Hitközség archívum létrehozását tervezi a győri és a Győrből elszármazott zsidó családok életéről, sorsáról. Az egykor adományokból épült Menházat a hitközség visszavásárolta. Itt lehetőség nyílik majd az egykor élénk helybéli zsidó élet bemutatására úgy tárgyi, mint írásos emlékeken keresztül.

Ezért várjuk azok jelentkezését, akik szeretnék, hogy családjuk emléke ily módon is fennmaradjon. Kérjük őket, hogy történetekkel, fényképekkel vagy egyéb tárgyi emlékekkel járuljanak hozzá a leendő gyűjteményhez.

A hitközség címe: Győri Zsidó Hitközség
9025 Győr, Kossuth L. u. 5.
E-mail:
gyorihitkozseg@freemail.hu
Köszönettel a Győri Zsidó Hitközség vezetősége.

Gerő András igaza

Nem vagyok történész, a 20. és a 21. században „csak" elszenvedője voltam és vagyok a történelemnek. Nem ismerem személyesen *Gerő András* történészt, mindössze olvastam kritikáját *Romsics Ignác* kollégájáról, akit antiszemitának tart.

Lesarkítva, dióhéjban: a Tanácsköztársaság idején számos zsidó származású(?) vezetője volt a kommünnek, állítja Romsics. Több más mellett ez késztette Gerőt állítása bizonyítására.

Hogy miért adok igazat neki? Mert ugyanaz a véleményem túlélőként, mint a nálam lényegesen fiatalabb Gerőnek.

Majd ha Romsics – és a többi, hozzá hasonló történész – az adott kort elemezve beszámol arról, hogy ki volt katolikus, református, evangélikus és akár zsidó a vezetők közül, akkor senki nem fogja leantiszemitázni...

Hát... ez ilyen egyszerű!

kápé

Ösztöndíj

A Dohány Utcai Zsinagógáért Alapítvány ösztöndíjat ajánl fel olyan fiúk számára, akik anyai ágon igazolhatóan zsidók, héber nevük van és valamely felsőoktatási intézmény nappali tagozatos hallgatói.

Az ösztöndíj havi 25 000 Ft.

Ezen ösztöndíj elnyerésének feltétele, hogy a pályázó vállalja, napi rendszerességgel részt vesz a Dohány utcai zsinagóga istentiszteletein.

A pályázat a megfelelő dokumentációval a Dohány utcai zsinagóga templomkörzet irodájába nyújtandó be: Bp. VII., Síp u. 12. I. em. 30.

Mártír-istentiszteletek 2012/5772

Sárbogárd

Idézünk a helyi sajtó cikkéből: „Ma is velünk élhetnének a helyi zsidók utódai a közösség hasznára.” A szervezők és a város vezetése ismét kitettek magukért. A temetőben rendezett környezet, az emlékműnél gondos hangosítási technika, a helyi tévé felkészültsége várta az emlékezőket. *Lakk Norbert* történész-történelemtanár idén is gondoskodott arról, hogy az Új Életben és a város honlapján időben megjelenjen a hír az ország első megemlékezéséről. Megszervezte a kántor, a keresztény hitszónok és a városi kultúrkör részvételét.

A helybeliek és az elszármazott túlélők együtt hallgatták meg a rabbi üzenetét, a református lelkész beszédét, a kántortól a zsoltárokat és a kádist.

Fónagy János kormánybiztos segítségének köszönhetően a figyelem középpontjába került a zsinagóga sorsa. Sokan olvasták a helyi sajtóban megjelent összefoglaló cikkemet a templom múltjáról, jelenéről és jövőjéről, melynek alcíme Végleg eltemessük, vagy ismét felavassuk?

Ezért nem csodálkozott senki, amikor javasoltuk, hogy sétáljunk át együtt a temetőből az elhagyott zsinagógához egy imára! Szinte mindenki velünk tartott. A tízparancsolati táblák betűi alatt imát mondott a kántor és a lelkész. Sőt felhangzott a Szól a kakas már is, magyar és jiddis változatban.

Nem gyűlt össze imára ennyi ember 1944 nyara óta ezeknél a falaknál!

Stern Pál

Békéscsabán

a hitközség meghívására megjelent *Ilan Mor* izraeli nagykövet is. A kile és az önkormányzat közösen emlékezett a mintegy 5000 Békés megyei, közöttük a több mint 2200 békéscsabai áldozatra. A néhány száz egykori túlélő közül ma már csak fájdalmasan kevesen élnek.

A közel kétszáz résztvevőt *Moskovits Sándor* elnök köszöntötte. A megemlékezésre eljött *Zoltai Gusztáv,* a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója, a hitközség tagjain és az elszármazottakon kívül a város együtt érző polgárai, a Hit Gyülekezete közösségének tagjai, illetve az aradi testvérközösség nagyszámú delegátusa is. *Balogh István* elöljárósági tag olvasta fel a mintegy száz meggyilkolt csabai kisgyermek névsorát. Közöttük elhangzott a négyéves Neumann Gábor neve is, akinek arcképe mára világszerte a tragédia szimbólumaként ismert.

Az istentiszteleten *Markovics Zsolt* főrabbi megrendítő hangú beszédben idézte fel a 68 évvel ezelőtt történteket, és felhívta a figyelmet napjaink egyre súlyosabb antiszemita cselekményeire, többek között a közelmúltban a zsinagógánkat érintő támadásra is. A gyászimákat *Rachamin Karo Yakov* és *Schwezoff Dávid* kántorok mély átéléssel recitálták.

Az áldozatokra emlékezett *Vantara Gyula* polgármester, aki elítélte a zsidóságot és a zsinagógát ért támadásokat, majd Ilan Mor nagykövet beszélt. *Pintér Lajos,* a Hit Gyülekezetének lelkésze és *Ionel Schlesinger,* az aradi hitközség elnöke a gyász és az együtt érző támogatás szavaival szólt.

Végül az aradi közösség énekesei héber zsoltárokat és dalokat adtak elő.

Feldmájer Péter Mazsihisz-elnök levelében hangsúlyozta: emlékezni és emlékeztetni mindannyiunk szent kötelessége!

Pásztón

a volt zsinagóga épületének falán lévő emléktáblánál, a városi emlékműnél és a zsidótemetőben, a mártíremlékműnél hajtottak fejet a holokauszt áldozatai előtt. Itt *Neumann Péter* köszöntötte a megjelenteket, köztük *Sisák Imre* polgármestert, *Radnóti Zoltán* rabbit, *Jakal Zoltán* kántort, a társegyházak képviselőit. „Ebben az esztendőben olyan vendéget hívok lélekben hozzánk, aki minden vallásban az egyik legmeghatározóbb szereplő, ő Mózes – kezdte beszédét Radnóti Zoltán rabbi. – Amikor elvezette népét a Szentföld határáig és átadta a hatalmat utódának, Józsuénak, egy dolgot kért tőle: Légy bátor és erős.” A továbbiakban arról szólt, hogy napjainkban, amikor ismételten szaporodnak az antiszemita támadások és visszalopóznak az ordas eszmék, különösen időszerűek Mózes szavai. Fel kell lépni a társadalmat megosztó kirekesztés ellen a közösség erejével, a zsidó örökség tudatos vállalásával, minden jó szándékú emberrel való összefogással. Van mire büszkének lenni Pásztón is, hiszen – hogy csak egyetlen példa álljon itt – az egykor 120 zsidó családot számláló közösségből került ki *Rubin Tibor,* aki 13 évesen túlélte a koncentrációs tábort, Amerikában kezdett új életet, és 2005-ben megkapta az Egyesült Államok legmagasabb katonai kitüntetését, a Kongresszus által adományozott Becsület Érdemérmet. Végezetül Radnóti Zoltán hangoztatta, hogy „a magyar történelemnek van egy Mohácsnál nagyobb temetője, amit úgy hívnak, hogy Auschwitz. Itt sokkal több magyar embert gyilkoltak meg, mint a csatatéren. Ha valaki elzarándokol Auschwitzba, oda, ahova ezeket az embereket deportálták innen a városból, vagy esetleg képeket, filmeket látott arról a lágerről, az pontosan megérti az emberi sors lényegét”. Ezután *Lados István,* a Salgótarjáni Baptista Körzet lelkipásztora szólt az emlékezőkhöz. Szégyennek nevezte a holokausztot, s azt is, hogy demagóg közhelyekkel most is be lehet csapni az embereket. A gyűlöletkeltés ellen a keresztény egyházaknak is fel kell lépniük. „Minket nemcsak a zsidó hagyomány köt össze, hanem az Örökkévalóban való hit is” – mondotta a lelkipásztor. A beszédeket követően elhelyezték a kegyelet követi és koszorúit az emlékműnél, köztük Sisák Imre polgármester, a Baptista Egyház képviselői, *Tóth Klára,* a salgótarjáni hitközség elnöke és mások. A mártíristentisztelet kádissal ért véget.

(bte)

Balassagyarmaton

Bauer József elnök köszöntötte a megjelenteket, s a rövid történelmi bevezetőt követően arra tért ki, hogy sajnálatos módon manapság újra felerősödtek az antiszemita eszmék, elég csak a tiszaeszlári vérvád parlamenti felemlegetésére, a nyílt zsidózásra vagy a *Schweitzer József* nyugalmazott főrabbit ért méltatlan támadásra gondolni. De az elnök ide sorolta a Horthy-kultusz feléledését is, hangoztatva, hogy a harmincas–negyvenes évek zsidóellenes megnyilvánulásaiért az akkori kormányzót is felelősség terheli.

Említést tett még a Kertész István Alapítvány tevékenységéről, amely hűen ápolja az elődök emlékét, és óvja-védi a műemlék temető értékeit, és köszönetet mondott mindazoknak, akik ebben a munkában tevékenyen segítik a hitközséget.

Zucker Immánuel kántor énekét követően *Fináli Gábor* rabbijelölt így kezdte beszédét: egy bölcs rabbi egyszer azt mondta, három dolgon áll a világ. Az igazságon, a jogon és a békességen. Hatvannyolc éve Balassagyarmaton, és ugyanúgy mindenütt máshol, ez az elv megszűnt, és megtörtént az árulás, a kitagadás, a testvérgyilkosság. Hatvannyolc év távlatából a gyász, amely akkor sújtotta a zsidóságot, már nem friss, de még mindig felfoghatatlan és felmérhetetlen.

A rendezvény végén a közös imádság után a résztvevők felkeresték hozzátartozóik síremlékeit a temetőben.

(Hegedűs Henrik cikke nyomán)

Tiszafüreden

a temető udvarán a 35 fokos hőségben mintegy 70-en gyűltek össze. Külön köszönet illeti a szervezőket, akiknek jóvoltából sátor, székek, hideg ásványvíz és kedves fogadtatás várta az emlékezőket.

Pintér Erika polgármester, aki kezdeményezője volt a rendezvénynek, megnyitójában utalt arra, hogy a város életében a zsidók milyen jelentős szerepet játszottak. Felolvasta *Feldmájer Péter* Mazsihisz-elnök levelét, aki személyesen nem tudott részt venni.

Lebovits Imre beszédében felidézte egy 14 éves keresztény kislány, Kala Juci (Vasas Máténé) írásban megküldött visszaemlékezésének egy részletét: „1944. június 8-án a part alatt libákat legeltettem. Arra lettem figyelmes, hogy közeledik egy csapat, csendőrök kíséretében. Közelebb érve, a négyes sorokban felfedeztem Barna Anci barátnőmet. Önkéntelenül odaszaladtam hozzá, és ő egy könyvet ölelve rám nézett, és csak annyit mondott: neked adom. Ez egy pillanat műve volt. A csendőr rám kiáltott, és eltolt onnan. A menet eltűnt, és én soha többet nem láttam Ancit. De nemcsak ez az emlék maradt meg bennem a zsidók elhurcolásáról. Ahol laktunk, szemben egy öreg kis házban egy nagyon öreg, kb. 90 éves bácsi élt. A bácsi ellátásáról a hitközség gondoskodott. A bácsi senkivel nem beszélt, és soha senkinek nem ártott. S egyszer lárma hallatszott a ház felől, s láttuk, hogy emberek törik rá az ajtót, és rángcigálják kifelé. Ő szegény nem tudta, mi történik, elvitték.”

Lebovits Imre ezután ismertette a köztársasági elnök üzenetét is, melyet külföldi távolléte miatt *Gróh János Gáspár,* a KEH Társadalmi Kapcsolatok Igazgatóságának vezetője továbbított, majd köszöntötte *Szemán Sándor* tiszafüredi lakost, akinek édesapja 1944-ben Schwarcz Benedeket, a városszerte ismert zsidó fényképészt bújtatta.

Fekete László főkántor gyászimákat énekelt, majd a Kél málé ráchámim és a kádis következett.

Az 542 mártír nevét megörökítő márványtábláknál az emlékezők 6 gyertyát gyújtottak.

Végezetül Fekete László Neumark Zoltán zongorakísérete mellett ismert zsidó dalokat adott elő, köztük a Szól a kakas már címűt.

Lebovits Imre volt deportált

Kaposvárott

gyertyagyújtással és kádissal kezdődött a megemlékezés. Ezt követően *Róna László* megnyitója hangzott el, majd *Suchman Tamás* mondta el beszédét. A vasútállomásnál elhelyezett emléktáblánál – már szinte hagyományosan – *Szita Károly* polgármester idézte fel a város és a megye zsidó lakosságának szomorú sorsát.

A temetőben az auschwitzi hamvakat tartalmazó urnánál *Gyenesei István,* a Somogyért Egyesület elnöke, volt miniszter, majd *Schönberger András* főrabbi szólt az egybegyűltekhez. A liturgiai részt *Petrovits Péter* kántor látta el. A résztvevők mindhárom helyszínen kövekkel, virágokkal, koszorúkkal tisztelegtek a meggyilkoltak emléke előtt.

A nap kétségtelenül legmegindítóbb pillanatait Gyenesei István beszédének végén éltük át:

„Bár lenne még miről szólnom, de megállok mondandómban, és azt kérem mindannyiunktól: engedjük közénk a csendet! Ajándékozzuk meg egymást és a somogyi zsidó áldozatok emlékét, a csonkán maradt családok élő tagjait az emlékezés tiszta, élő csendjével. Lelki szemeinkkel tekintsünk a múltba és engedjük közénk egy boldogabb jövő eljövetelének esélyét! Hiszem, hogy ebben a csendben erőt kapunk a Teremtőtől nemes céljaink közös megvalósítására. Soha ne azt nézzük, ki nyújtja felénk a kezét, de mielőbb fogjuk meg azt, akár segítséget kér, akár segítséget ígér.”

Pécsett

a kile tagjai és az együtt érzők töltötték meg a zsinagógát, amelyben az istentisztelet kezdetén néhány túlélő és a hitközség tisztségviselői gyújtották meg az emlékezés gyertyáit. A mártírokra emlékezve, napjaink figyelmeztető tanulságairól szóltak beszédeikben *Feldmájer Péter,* a Mazsihisz elnöke, *Goldmann Tamás* helyi elnök és *Schönberger András* főrabbi. Felolvasták a pécsi mártírok neveit tartalmazó Könnyek Könyve szomorú bevezető sorait. A hagyományoknak megfelelően a résztvevők tisztelettel fejet hajtottak a városból elhurcolt és vissza nem tért gyerekek emlékszobra előtt, gyászistentiszteletet és koszorúzásokat tartottak a temetői emlékfal előtt és az egykori gettó falánál.

(Mitzki Ervin)

Feldmájer Péter beszéde

Emlékező Gyülekezet!

Mindannyian tudjuk, ismerjük a Tóra kezdő szavait: Börésisz boro elajchim esz hasomájim v’esz hoorec.

Kezdetben teremté Isten az eget és a földet.

A föld pedig kietlen és puszta vala, és setétség vala a mélység színén, és az Isten Lelke lebeg vala a vizek felett.

És mondá Isten: Legyen világosság, és lőn világosság.

És látá Isten, hogy jó a világosság; és elválasztá Isten a világosságot a setétségtől.

Ekkor, ebben a pillanatban elmúlt a sötétség. Elmúlt az a sötétség, amely addig örökre az egész világot beborította, s fény keletkezett, világosság. Ez a fény még máig áthatja életünket, és az a sötétség, amely a természet alapja volt mindaddig, amíg az Örökkévaló meg nem változtatta, az az ősi sötétség már nem tér vissza sosem.

Az ősi sötétség elmúlt, de nekünk újra és újra megpróbálják elhozni az emberi sötétséget, azt, amelyik a gyilkoláshoz, a fájdalomhoz, a gyűlölethez vezet.

Ez történt itt, Magyarországon az 1920-as, 30-as, 40-es években. Ki tudja, mikor kezdődött ez a fajta sötétség? Ki tudja azt, hogy ez mikor jelent meg? Mi volt a kezdőpont?

Este, amikor lassan feljönnek a csillagok, először nem tudjuk pontosan, hogy az alkonyat jött-e el, vagy éppen a felhő takarta el egy picit a fáradó napot, és visszatér még a fény, vagy hamarosan eljő a sötétség.

Hát így volt ez a 20-as, 30-as években is.

Lehetetlen ma már megmondani, mi volt az első lépés, az emberi sötétség eljövetelének első jele. Az volt-e az első, amikor megverték a zsidókat az utcán, vagy az csak egy dühkitörés volt? Egy apró árnyék a fényben. Vagy az, amikor bevezették a numerus clausust, és kizárták a zsidó egyetemisták egy jelentős részét, hogy ők ne tanulhassanak tovább, ez is csak egy futó felhő volt? Vagy akkor, amikor valaki a Dohány utcai zsinagóga előtt rálőtt az emberekre, bombát hajított oda, ez már a kezdete volt a szörnyűségeknek? Ez már maga volt a sötétség?

Nem tudjuk, mikor tűnt el az alkony, melyik pillanatban jött el a sötétség, de azt tudjuk, hogy mi lett a vége. A totális emberi sötétség a világnak ezen a részén.

1944 tavaszán-nyarán mindenhonnan elvitték eleinket.

Összegyűjtötték őket, és nem volt mentség. Lehetett valaki bármilyen kiváló ember, lehetett egyszerű ember, lehetett felnőtt, lehetett csecsszopó gyermek, nem volt kivétel. Nem volt kegyelem, nem volt olyan ok, amely bárkit arra tett volna érdemessé – bármilyen kiváló polgára volt is Pécs nemes városának –, hogy valaki azt mondhatta volna: Te most nem fogsz meghalni!

Nem vették a zsidókat emberszámba!

Nem sok idő kellett ahhoz, hogy a civilizáció igen halvány máza napok alatt lepattogzzon a magyar társadalomról.

Március 19-én érkeztek meg Magyarországra a német csapatok, de nem az volt a feladatuk, hogy a magyar zsidóságot deportálják, ők harci feladatra jöttek ide. Aki azért érkezik Budapestre a stábjával, kb. száz emberrel, hogy kiirtsa a teljes magyar zsidóságot, az Eichmann. Száz ember a millió ellen. Száz ember a százezrek ellen, hogy összegyűjtsék, hogy bevagonírozzák s elvigyék őket.

Mindannyian tudjuk, nem ez a száz ember tette, hanem tette ezt Magyarország kormányzója, tette ezt Magyarország kormánya, s tette ezt a magyar közigazgatás.

Elszabadult a pokol, és az emberi sötétség totálissá vált. Egyetlen fénysugár sem volt, amely bárhová is bevilágított volna, és a krematóriumok pokoli tüze elnyelte a Magyar Izraelt.

A visszatérők – már akik visszajöttek ide –, újra kezdték az életüket. Most úgy tűnik, hogy ez az ember által teremtett sötétség ismét idejön közénk.

Nem tudjuk, jól látjuk-e. Vajon ez a sötétség kezdete, vagy éppen csak egy ici-pici felhő árnyéka, amit majd elfúj a szél.

Mikor kezdődik el az alkony? Akkor, amikor az utcán ránk kiáltanak, hogy büdös zsidó? Vagy akkor, amikor a kiváló publicista azt követeli, hogy bárcsak ásnának mindenkit nyakig a földbe? Az összes Schiffet, Cohnt és Cohent.

Vagy akkor kezdődik, amikor valakit megvernek ez utcán, mert zsidó? Vagy akkor, amikor a gyilkosok kedvenc költőjét és udvari íróját is a gyermekeink elé állítják mint példaképet?

Vagy akkor, amikor a tömeggyilkosok legfőbb haduránnak országszerte szobrokat emelnek, hogy hirdessék dicsőségét. Láthassa mindenki: itt van nemzeti hősünk, akinek kezéhez több százezer magyar vére tapad.

Vagy csak akkor jön majd el a sötétség, ha megint vérünk folyik, ha megint elkezdik gyilkolni az ártatlan zsidó gyermekeket?

Erre várnak most is Magyarországon?

A választ nem tudjuk, csak a Jóteremtőben bízhatunk!

Most, amikor a főkántor úr elmondja majd az imát, emeljük lelkünket az Örökkévalóhoz, könyörögjünk, hogy vigye el tőlünk az emberek által újra előhozott sötétséget, ne engedje, hogy visszatérjenek azok az idők, amikor ártatlan százezreket gyilkoltak meg. Szóljon megint, mint a Teremtés kezdetén: Legyen világosság!

Imádkozzunk!

Kél molé ráchámim...

(folytatjuk)

A müncheni olimpia után megtanultunk félni és védekezni

Pontosan 40 évvel ezelőtt a müncheni olimpián a Fekete Szeptember nevű palesztin terroristacsoport túszul ejtette az izraeli csapat 11 sportolóját. Ketten már a túszejtés során meghaltak közülük, de a rosszul kivitelezett mentőakció során minden sportoló, öt terrorista és egy rendőr is meghalt.

Az 1972-es véres merénylet kapcsán Georg Spöttle a honvedelem.hunak elmondta: várható volt, hogy

előbb-utóbb egy koordinált, nagy formátumú akciót hajt végre valamely terroristacsoport. A biztonságpolitikai szakértő ezt arra alapozta, hogy szinte havi gyakorisággal térítettek el amerikai gépeket Bejrútba és Ammanba. Ezek során a palesztin terroristák és különféle pszeudokommunista csoportok között – mint például a Bader Meinhof – titkos együttműködés és szolidaritás alakult ki. A véres merényletet megelőzően pedig a különböző arab csoportok radikalizálódtak, s megmutatták, hogy a gyilkosságtól sem riadnak vissza. Külön pikantériája a dolognak, hogy ezek a szervezetek nem kis segítséget kaptak a volt szovjet blokk országaitól – mutatott rá Georg Spöttle.

Fegyverrel, pénzzel és logisztikával segítették a terroristákat, s egy-egy akció után akár menedéket is nyújtottak a kitervelőknek és a végrehajtóknak. A palesztin terroristák – bár Izrael államot ennek ellenére sem tudták megrengetni – arra képesekké váltak, hogy egyes intézményei és polgárai ellen nagyobb csapást hajtsanak végre. A biztonságpolitikai szakértő szerint a müncheni akció az iszlám világ felrázását, valamint a pánarab nacionalizmust szolgálta, hiszen korábban számos háborút vesztettek el Izraellel szemben. Voltak olyan körök, melyek akár a müncheni akcióval is szimpatizáltak. Ezt jelzi, hogy amikor egyperces néma gyásszal és felállással tisztelegtek az áldozatok előtt, a felvételek tanúsága szerint még amerikai sportolók is ülve maradtak. Ők az úgynevezett black muszlimokhoz tartoztak.

Maga a müncheni merénylet 1972. szeptember 5-én következett be.

Hajnali négy órakor a Fekete Szeptember terrorszervezet nyolc tagja mászott át az olimpiai falu kerítésén, s túszul ejtett 11 izraeli sportolót.

Az akció során ketten azonnal meghaltak a túszok közül. Ugyan az izraeliek felajánlották segítségüket, ám ezt Willy Brandt német kancellár és Hans-Dietrich Genscher belügyminiszter visszautasította. A terroristák 232 palesztin fogoly szabadon engedését követelték. Először reggel 9-ig, majd délig adtak erre határidőt. Az arab liga és az egyiptomi küldöttség közbenjárására ezt újabb öt órával megtoldották. Mivel a nemzetközi és a német média egyenesben közvetítette az eseményeket, a terroristák a tévéből tájékozódhattak a rendőrség és a német kormány szinte minden lépéséről.

A rendőrök a repülőtéren kívántak lecsapni a túszejtőkre. Öt német lövész állt szemben a nyolc terroristával, védőfelszerelés, speciális kiképzés és fegyver nélkül. Georg Spöttle hangsúlyozta: a rendőrök nem rendelkeztek mesterlövészfegyverrel, csupán a rendőrségnél rendszeresített G3-as gépkarabéllyal voltak felszerelve. Este 11-kor kezdődött a lövöldözés, ami 45 percig tartott. Hiába világították be a kifutópályát a túszmentők erős reflektorokkal, először azokat lőtték ki a terroristák. Az akció során ráadásul a rendőröket is rosszul, egymás tűzvonalába állították fel – fogalmazott a biztonságpolitikai szakértő, aki ennek tudta be, hogy egy rendőr is meghalt az akció során. A túszmentésben minden sportoló és öt terrorista is életét vesztette. Később az izraeli titkosszolgálat még két merénylőt és az akció feltételezett kitervelőjét is likvidálta.

Georg Spöttle a kudarc okát annak tulajdonította, hogy akkoriban a német rendőrségnek nem volt különleges alakulata, nem voltak speciális felszereléseik. A bajor és a müncheni rendőrség ugyan kiemelkedő eredményeket ért el az egyszerű bűnözők ellen, ám egy ilyen helyzetet nem tudtak kezelni. A felső vezetést is felkészületlenül érte az eset. Azonban szinte az akció másnapján megkezdődött egy diskurzus arról, miként lehet felkészülni egy hasonló akcióra. Mint a biztonságpolitikai szakértő fogalmazott: először megtanultunk félni, majd védekezni. Összehívták a katonaság és a rendőrség vezérkarát. A megbeszélés után Ulrich Wegener alezredes lett a belügyminisztérium rendőrségi összekötője, akit azzal bíztak meg 1972. szeptember 12-én, hogy hozzon létre egy különleges alakulatot. Georg Spöttle szerint ez nem volt egyszerű feladat.

Bár Ulrich Wegener azonnal tapogatózni kezdett, hogy Európában kik segíthetnék a munkáját, hamar rájött, hogy egyedül a brit SAS hajt végre hasonlóan különleges akciókat, ám őket katonai célokra alkalmazták. Így aztán az izraeliek segítségét kérte a kiképzésben. Végül 1973 áprilisában állhatott fel a 9-es határőrcsoport. Georg Spöttle kiemelte: nemcsak kiképzési és felszerelési problémákat kellett leküzdeni, de számos politikai, jogi kérdés is felvetődött. Így például a célzott likvidálás, az úgynevezett végső mentőlövés ügye, melyet a biztonságpolitikai szakértő szerint napjainkig nem sikerült megnyugtatóan tisztázni. A müncheni merénylet óta egyébként majd minden nemzetközi, nyilvános esemény védelmét megszigorították. Az athéni olimpián már mélytengeri búvárokat is bevetettek. A védelemnek nincs ésszerű határa, egy cél lehet csak: meg kell óvni az emberi életeket – mondta ennek kapcsán Georg Spöttle.

(A honvedelem.hu nyomán)

Emléktábla Münchenben: itt laktak...

A londoni olimpia szégyene

Rogge májusban úgy döntött, egyetlen percre sem ünneprontja el halott zsidókkal a Danny Boyle rendezte látványos nyitórendezvényt.

Egy percük sincs. A szó szoros értelmében. Ráadásul negyven éve. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság azóta nem bír egy percet szánni arra, hogy megemlékezzenek a müncheni olimpián palesztin terroristák által meggyilkolt 11 izraeli sportolóról.

Sem a kerek évforduló, sem egy online petíció százezer aláírása, sem *Barack Obama* és *Mitt Romney* kiállása nem hatott. De még az sem, hogy a legjobb fej polgármester ever, *Boris Johnson,* a vendéglátó London első embere is kiakadt a NOB májusi döntésén, és megígérte, hogy valamilyen formában csak megszervezik a várva várt egyperces néma csendet. De milyen formában?

A NOB nemrég újra megerősítette, hogy a hivatalos nyitóceremónián nem lehet szó semmi ilyesmiről, hiszen az a) „politikai" tett lenne, b) a nyitóceremónia atmoszférája „nem alkalmas" (not fit) arra, hogy megemlékezzenek egy ilyen „tragikus esetről" (tragic incident).

Ezek *Jacques Rogge* NOB-elnök szavai, de az izraeli sportolók családtagjai hosszú évekig ugyanezt hallgathatták elődjétől, Juan Samaranchtól.

Rogge tehát májusban úgy döntött, egyetlen percre sem ünneprontja el halott zsidókkal a *Danny Boyle* rendezte látványos nyitórendezvényt, meg hogy „incident"-ként (eset, incidens, véletlen esemény) definiálja azt, hogy 1972. szeptember 5-én a palesztin Fekete Szeptember terrorszervezet nyolc tagja lemészárolta az izraeli olimpiai csapat 11 tagját. A NOB ehelyett majd szeptemberben elmegy Münchenbe, és ott tart egy nyilván igen méltó ceremóniát.

A NOB elnöke egy alávaló, álszent bürokrata. Számos példa van arra, hogy az általa „apolitikusnak" minősített olimpiai nyitórendezvényen igenis megemlékeztek olyanokról, akikről/amikről meg akartak emlékezni. 1996-ban a boszniai háború áldozatairól, 2002-ben szeptember 11-éről, a 2010-es téli játékok megnyitóján pedig a közvetlenül előtte tragikus balesetet szenvedett grúz szánkósról, Nodar Kumaritasviliről. A grúzok a megnyitón egyperces néma csönddel emlékeztek meg társukról.

A média részéről eddig egy bátor személyiség vállalta, hogy az izraeli csapat bejövetelekor egy percre csöndben marad: az NBC tudósítója, *Bob Costas*, aki „zavarba ejtőnek" nevezte a NOB májusi döntését.

Az igazán döbbenetes hírt egyébként az egyik meggyilkolt izraeli sportoló özvegye, *Ankie Spitzer* hozta nyilvánosságra: neki Rogge állítólag elismerte, hogy „a keze meg volt kötve", mivel egy 46 államból álló arab/muszlim tömb blokkolta az egyperces csöndet. Spitzer válasza: „nem az ön keze volt megkötve, hanem a férjemé".

Így azért eléggé új megvilágításba kerül az, mennyire „apolitikus" is a megnyitó atmoszférája. És mennyire korrupt a NOB.

hvg.hu / Seres László

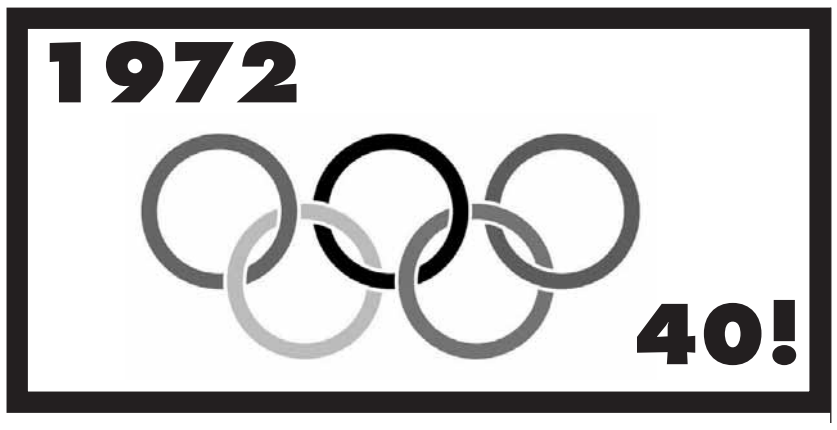

Sportolóink az újkori olimpiákon

Július 27.-én megkezdődtek a XXX. nyári olimpiai játékok versenyei. Ez alkalomból emlékezünk vissza a több mint egy évszázados múltra visszatekintő küzdelmekre, melyek erre a két hét időtartamra az egész világ figyelmét lekötik. Mi, magyarok egyébként büszkék lehetünk arra, hogy a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) első tisztikarában dr. Kemény Ferenc is helyet kapott.

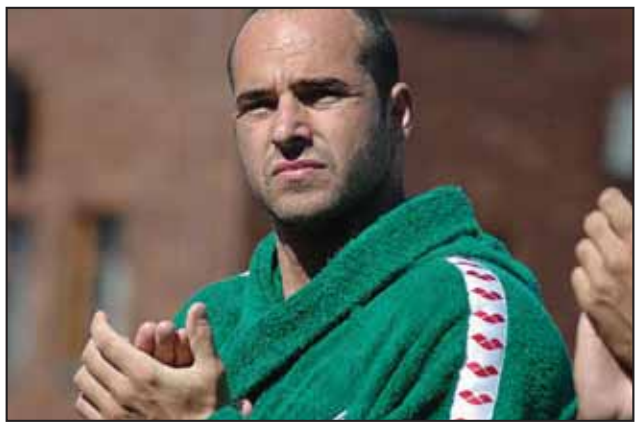

Benedek Tibor

Athénban (1896), az első újkori olimpiai játékokon a magyar csapatban helyt kapott Hajós (Guttmann) Alfréd úszónk, aki már korábban is felhívta magára a figyelmet. Két számban is diadalra vitte színeinket az igen hideg tengervízben. Az olimpiai mozgalom tízéves évfordulójára jubileumi versenyt rendeztek, ahol indult Hajós Henrik úszónk, aki a 4x200 méteres gyorsváltóban társaival győztesként csapott a célba. Még egy zsidó sportolónk ért el számottevő eredményt, Weisz Richárd, aki birkózásban a hatodik helyet szerezte meg. Az első londoni játékokon (1908) vívóink vitték el a pálmát: Fuchs Jenő dr. egyéniben, valamint a kardcsapatban is – Gerde Oszkárral, Werkner Lajossal és Földes Péterrel – olimpiai bajnok lett. Atlétikában Bodor Ödön szerepelt a bronzérmes váltónkban. Stockholmban (1912) Fuchs Jenő dr. megismételte egyéni győzelmét, és csapattársaival is ismételten aranyérmet szereztek. Két tornászunk ezüstöt nyert: Gellért Imre és Békési Győző, gerelyhajításban pedig Kóczán Mór harmadikként végzett. Párizsban (1924) vívóink közül Garay János kardvívásban, Schenker Zoltán pedig tőrcsapatban lett bronzérmes. Amszterdam volt a következő állomás (1928), ahol dr. Mező Ferenc szerzett kellemes meglepetésként győzelmet a szellemi versenyen Az olimpiai játékok története című munkájával. Kardvívóink közül hárman is szerepeltek csapatunkban, Petschauer Attila, Gombos Sándor és Garay János a győztesek között. Három sportágban indultak versenyzőink Los Angelesben (1932), ahol vízilabdacsapatunkban hárman – Barta István, Bródy György és Sárkány Miklós – játszottak győztes csapatunkban. Birkózásban Kárpáti Károly ért el helyezést. Berlinben (1936) is jeleskedtünk, pedig a hangulat erősen antiszemita volt. Ennek ellenére Kádárné Csák Ibolya első lett magasugrásban, de győzött Elek Ilona is tőrvívásban, kardcsapatban pedig Kabos Endre szerepelt sikeresen. Ketten voltak tagjai győztes vízilabdacsapatunknak: Bródy György és Sárkány Miklós. Kárpáti Károly birkózónk nehéz körülmények között is diadalmaskodott. A második londoni olimpián (1948) Elek Ilona megismételte győzelmét. Gyarmati Dezső vízilabdázásban szerzett ezüstérmet. A magyar sport legsikeresebb olimpiáján, Helsinkiben (1952) Székely Éva elsőként csapott a célba a 200 méteres mellúszásban. Keleti Ágnes talajgyakorlatával a legjobbnak bizonyult. Elek Ilonának nem sikerült harmadszorra olimpiai bajnoki elsőséget szereznie, „csak" második lett.

Melbourne-ben (1956) Keleti Ágnes három egyéni számban, valamint kéziszercsapatban sem adta alább az aranyéremnél. A kajakozásban Fábián László párosban ért elsőnek a célba. Kenuzásban Farkas Imre – szintén párosban – harmadik helyen lapátolt át a célvonalon. Az 1956-os forradalom után megrendült a magyar sport. Sokan disszidáltak, sokan viszont nyilvánosan nem vállalták zsidóságukat. Rómában (1960) másodikként végzett Rejtő Ildikó tőrcsapatban. Farkas Imre kenuzásban és Gyarmati Dezső vízilabdázásban vehetett át bronzmedáliát. Tokióban (1964) Rejtő Ildikó egyéniben és csapatban a legfényesebb érmet vehette át. Gábor Tamás párbajtőrvívónk a csapatban produkált megbízható teljesítményének köszönhette társaival az olimpiai bajnoki címet. Vízilabdacsapatunk – Gyarmati Dezsővel – visszaszerezte világelsőségét. Mexikóváros (1968) volt a következő színhely, ahol Móna István jól illeszkedett be öttusacsapatunkba, és mindenkit legyőztek. Münchenben (1972) a legsikeresebben Gedó György ökölvívónk szerepelt a legkisebbek kategóriájában, ő szerezte hazánk 101. olimpiai bajnoki címét. Székely Éva lányának, Gyarmati Andreának viszont nem sikerült a mama nyomdokaiba lépni. Kedvenc távján, a 100 méteres pillangóúszásban a dobogó harmadik fokára állhatott. Montrealban (1976) Magyar Zoltánra figyelt mindenki, mert szenzációs lólengésgyakorlatával legyőzött mindenkit. Gedó Györgynek nem sikerült megvédenie olimpiai bajnoki címét, és ötödikként fejezte be versenyét. Moszkvában (1980) a legtartalmasabb és a legjobb gyakorlatot Magyar Zoltán hajtotta végre. Jutalma természetesen olimpiai bajnoki cím volt. Gedó Györgynek – harmadik olimpiáján – nem ment jól a versenyzés. Helyezetlenül végzett. Szöulban (1988) birkózásban Nagy Bélának csak hatodik helyezés jutott.

Barcelonában mutatkozott be a vízilabdázó Benedek Tibor. Csapatunk ekkor a hatodik helyen zárt. Atlantában (1996) viszont már jóval előrébb – negyedikként – fejezte be a tornát. Sydneyben mint csapatunk egyik vezéregyénisége meg sem állt a döntőig. Végül elérte hőn áhított célját, olimpiai bajnoki címet érdemelt ki. Közben sikersportággá vált a vízilabda, amelyben örömünkre Benedek Tibor világklasszisként még két alkalommal – Athén (2004), valamint Peking (2008) – vehetett át olimpiai aranyérmet.

Lévai György

Elfeledett szomszédaink Pápán

Kiállítás nyílt Pápán, az egykori zsinagóga épületében. Az Elfeledett szomszédaink című tárlat az 1944-ben a városból és környékéről deportált zsidó honfitársainknak állít emléket. A megnyitóünnepség egyben az idei holokausztmegemlékezés is volt a Veszprém megyei kisvárosban. A világ számos pontjáról érkezett túlélők és családtagok mellett a programon többek közt részt vett Ilan Mor, Izrael magyarországi nagykövete, Kovács Zoltán kormánymegbízott és Áldozó Tamás polgármester is. A MEASZ-t Kerecsényi Zoltán alelnök képviselte.

Müller Orsolya felv.

Az igazán látványos, ember nagyságú fotótablókat felvonultató kiállítás tervezője *Rajk László* volt, a szakmai munkát számos szervezet – a helyi önkormányzat, a Pápa és Környéke Zsidó Kulturális Hagyományőrző Egyesület, a Pápai Zsidók Társasága (PÁZSIT), az izraeli Magyar Nyelvterületről Származó Zsidóság Emlékmúzeuma, a Pápai Gróf Esterházy Károly Kastély- és Tájmúzeum, a városi Jókai Mór Városi Könyvtár, a Magyar Zsidó Levéltár, a Holokauszt Emlékközpont, a Pápai Református Gyűjtemények, a Veszprém Megyei Levéltár és a Centropa Zsidó Családtörténeti Kutató Központ – segítette. A szervezők közel ötszáz fotót gyűjtöttek össze a város zsidó közösségének emlékeiből. Ezek közt családi képek, portrék, társasági eseményeket megörökítők, szabadtéri és műtermi felvételek egyaránt találhatók. Az összegyűjtött anyag mintegy feléből készült a kiállítás. A tárlat ötletadója és szorgalmazója *Gyekiczki András* egykori pápai diák volt.

A szebb napokat látott pápai zsinagógában az ünnepi megnyitón *Polnauer Sándor* egykori pápai diák, berni főrabbi és *Schwezoff Dávid* kántor tartottak istentiszteletet, melynek keretében megemlékeztek elhurcolt honfitársainkról. Ezután Max Bruch zeneszerző műve csendült fel zongorán és csellón, majd *Bálint András* Kossuth-díjas színművész, színházigazgató Radnóti Miklós Sem emlék, sem varázslat című versét szavalta el. Felszólalt *Áldozó Tamás* polgármester és *Politzer Sándor* egyesületi elnök is.

Beszédében *Ilan Mor* nagykövet az emlékezés és a szembenézés fontosságát hangsúlyozta, valamint felhívta a figyelmet az antiszemitizmus és az anticionizmus látható jeleire. Elmondta, az antiszemitizmus és az anticionizmus mint egy vírus jelen van a ma társadalmában. Ilan Mor kiemelte azt is, e kiállítás világos kötelességre emlékeztet bennünket: nem elég tudnunk, hogy miért állunk ki, azt is kell tudnunk, hogy mi ellen állunk ki. Az emléknap két tanulsággal szolgál. Elsőként: soha többé holokausztot! A második lecke pedig az, hogy a független, erős és fejlődő Izrael garancia a jövőre – fogalmazott a nagykövet.

(Forrás: naplo-online, papa-ma)

Nógrádi Gergely 520 koporsó fölött mondott gyászimát

A Frankel Leó úti zsinagóga kántorát kérdezzük.

– Miért megy egy zsidó kántor Srebrenicába?

– Az utazásnak több oka is volt. Egyrészt ahogy a családom nagy részét elpusztító auschwitzi halálgépezet, úgy a szerbek megmagyarázhatatlan kegyetlenségű népirtása sem hagy nyugodni. Másrészt idén az egyik gyászbeszédre a New York-i Park East-zsinagóga főrabbiját, Arthur Schneier urat kérték föl (egy nappal később Orbán Viktor fogadta Budapesten, majd a Dohány-zsinagógában mondott péntek esti drósét), s utána nagyon nagy megtiszteltetés volt Kél molét mondani. Harmadrészt abban a szerencsében van részem, hogy évek óta a neves újságíró-riporter, Vujity Tvrtko könyveinek társszerzője lehetek. Régóta készülünk rá, hogy a 17 évvel ezelőtti vérengzésről írjunk. Idén novemberben a boltokban lesz a Pokoli Történetek sorozat legújabb kötete, amelynek egyik fejezete a szerb népirtásról szól majd.

– Mit látott a boszniai városban?

– Srebrenica ma a világ egyik legszomorúbb települése. Az emlékhely valójában egy hatalmas temető. A 8700 ártatlanul kivégzett muzulmán áldozatból eddig ötezer-ötszázat sikerült azonosítani a csontok és szövetek DNS-e alapján. Idén 520, különböző tömegsírokban meglelt és újonnan azonosított áldozat koporsója várta az évente visszazarándokló anyákat, testvéreket, feleségeket. Harmincezer ember zokogott egymásba kapaszkodva. Voltak, akik 17 év várakozás, esetleg reménykedés után most érinthették meg az apjuk, fiuk, férjük, rokonuk, barátjuk földi maradványait rejtő koporsót. Már az évforduló előtt egy nappal ott voltam a helyszínen. Láttam olyan anyát, aki a fia koporsójába kapaszkodva töltötte az egész éjszakát. Többen sokkot kapva, habzó szájjal vergődtek a földön, mások ájulásba sírták magukat.

– Mi Srebrenica üzenete?

– Ugyanaz, ami Auschwitzé: minden erőnkkel azon kell lennünk, hogy ez soha többé ne fordulhasson elő! Soha sehol ne lehessen megalázni vagy kivégezni embereket a származásuk vagy a vallásuk miatt!

K. L.

Mladicsék népirtása

A második világháború óta Európa területén nem volt a srebrenicaihoz fogható tömegmészárlás: 1995 júliusában 8700 boszniai muzulmán civil férfit és fiút végeztek ki Ratko Mladics szerb katonái a helyi gyártelepen és a környékbeli erdőkben, majd 20 000 nőt erőszakoltak meg. A szerbek sosem kaptak megfelelő büntetést, sőt a gyilkosok közül jó néhányan ma is ott élnek az özvegyek és a gyászoló anyák otthonaival szomszédos házakban, s nap mint nap a fájdalomtól elgyötört asszonyok szemébe nevetnek.

Nógrádi Gergely vigasztalja az egyik gyászolót

CSOMÓS RÓBERT

Nagymosás

Már előző este, a lefekvéskor tudni lehet, hogy holnap mozgalmas nap vár ránk, hogy ára lesz ám a szerintünk nem is szükséges ágyneműváltásnak. Pufi kutya gyanakodva szaglászta körül a ruhásszekrényből elővett, újonnan felhúzott, vakítóan fehér dunyhahuzatot, mielőtt szokás szerint a szigorú tiltás ellenére besuttyant az ágyunkba, hogy a lábainkhoz telepedve biztosítsa bolhaellátásunkat. Mert ugye emlékeznek rá régebbi írásaimból, hogy akkoriban az öreg kefekötőmesteréknél ketten, sőt Pufit is beleszámítva hárman is megfértünk egy ágyban.

Bizony még pirkadni sem kezd, még a közeli huszárkaszárnyában sem trombitálnak ébresztőt, a kakasok sem harsognak diadalt a Napnak, mikor nagyanyó már talpon van. Tomi unokaöcsémnek meg jómagamnak is fel kellene kelni, hogy többször oda-vissza fordulva a távolabbi nyomóskútról vizet hordjunk, mert a Lőwy-udvarba még nem tört be annyira az innováció, hogy vízcsap legyen a lakásokban.

Mire a kakaó- és zsemleillatra végül mi hárman is kikászálódunk az ágyból, vörös pofával kél már a Nap. A kölcsönkért kék zománcvödör ott állt az ajtóban, azzal kell a nagy üstöt (amelyben még pár hete ingerlően rotyogott a barack- meg a szilvalekvár) színig telehordani, hogy kiérdemeljük nagymama dicséretét. Fát aprítani, alágyújtani, táplálni a tüzet – ez mind nekem, a legnagyobb unokának a kötelessége, a kisebbek legfeljebb csak körülállhatják a pattogó, füstölgő üstházat, hiszen mindnyájan tudjuk a versikét: Kés, villa, olló, gyerek kezébe nem való. Hát még a kisbalta!

Felelősségteljes és keserves munka ám a favágás meg a tűzrakás, pláne ha az ember tudja, hogy augusztus közepe tájt járunk, közeleg a nagyvakáció vége, és a Sajó vize még nem hűlt le annyira Fecskeszögnél, hogy átúszva rajta, a túlparton vidám sárcsatát ne vívjunk a hozzánk hasonlóan mezítelenül fürdőző cigánygyerekekkel, pláne cigánylányokkal. De hát ugye egy harmadikosnak már kell hogy legyen kötelességtudata.

Gyönyörű, derékig érő ezüsthaját kendő alá kötve, felgyűrt ingujjal nagymama vezérli a hadműveletet és végzi el a munka dandárját. Két segítője, a selypes kis szőke cselédlány és az erre a napra felfogadott tojásos kofából lett mosónő ott tüsténkedik mellette, már hozzák, cipelik is füles bádogvájdlingokban az előző nap beáztatott fehérvásznakat. Gondosan különválasztva jön az ágynemű, az ingek, a gatyák, és megint külön a színes asztalterítők, abroszok, szalvéták. Miközben a hatalmas, lapátszerű keverőfával hol a nagyi, hol valamelyik segítője evez, én alant csak rakom a fát a tűzre, akkora buzgósággal, hogy a lángok ki-kicsapnak az üstház ajtaján. Közben víz és újra víz kell, mert a kifőzött, kiemelt fehérvászon most a teknőbe kerül. Dolgozik a sikárkefe, a lúgos házi szappan, de a többszöri öblítéshez a még több víz sem elég. Tomika, Licuka vödörrel cipekednek, a kisebbek ketten fogva egy-egy kannát, kidugott nyelvvel lihegnek, de halad is ám a munka!

Istenem, a Sajó! De jó lenne meglógni. Látom Tomi unokaöcsém arcán, hogy benne is felsajog valami, de nála is győz a kötelességtudat.

Vajas zsemle, finom, édes fölös kávé ugyan bőven van, de nemhogy pákosztoskodni, torkoskodni, még rágni, nyelni is alig jut idő. Még később, ám nem elkésve, úgy déltájt jön egy rengeteg nagy tál tojásrántotta, de azt is gyorsan kapkodva nem is enni, hanem valósággal falni kell, mert a Nap már a fejünk felett van. De hallga csak! Kinn az utca végében, aztán már a ház előtt angyali csengettyűszó csilingel. A fagylaltos! Oldalt sandítva csillogó gyerekszemek lesik nagyanyót, de a munka nem áll le, nagymama a játék kedvéért úgy tesz, mintha nem hallana semmit, ám érzi, érti a lelkünket, olvasni tud a kérdő, kérő, esdő szemekből Még gyorsan, ügyesen felkeveri a keményítőt, beleönti a kékítőt az öblítővízbe, alsókarjával megtörli a homlokát, majd fáradt mosolygósan már megy is be a lakásba a hajtogatós bukszájáért. Reménykedő, vágyó szemek kísérik útját. Szezám, nyílj ki! Ali Baba kincses barlangjából, a bukszából tízfilléresek, nikkel pénzdarabok kerülnek elő, kirajzik a gyerekhad az utcára, nagyanyó és a segítői pedig leülnek a lócára kifújni magukat. Rövid szünet áll be, de rohamosan múlik az idő, és még hátravan a neheze. Mángorolni kell, és ki is kell teríteni. Mindamellett a szappanos, lúgos meleg víz nem mehet kárba, aki maszatos kis unokát, bámészkodó szomszédgyereket el lehet kapni, azt beleállítják a teknőbe, és lesikálják róla a koszt. De már itt is a kétfülű fonott kosár, amely téli örömök idején szánkónak is szolgál, és hatalmas bendőjében néha egyszerre öt-hét kisunoka csúszik le a Duja-dombról. Most viszont maga a kosár is úriasan, kényelmesen kiskocsin utazik, igaz, ugyancsak meg van pakolva. Egyenest a mángorlóhoz, hátra, a kiskert irányába húzzák, vonják, tolják, az egész gyerekhad, az egész Lőwy-udvar ott tolong, ott vannak kifeszítve a szárítókötelek is. Azokat is, mint ahogy az üstházat, a porolót, minden nap más család használja, igazságos sorrendben. Igen ám, de még nem ült el, talpon a baromfiudvar, Dávid gúnár sziszegve, Kapitány úr, a pulykakakas felfuvalkodva védik a területüket, ők ketten csípni is tudnak. De már jön is a hős Pufi kutya, és megmutatja nekik, ki az úr a háznál. Libák, kacsák, tyúkok, pulykák gágogva, sziszegve, kárálva fújnak visszavonulót, még a hős Marci kakas is kereket old. A mángorlót forgatni nem könnyű dolog, nagymama és segítői nekiveselkednek. Tomika és én is belekapaszkodunk, hátramozdítunk, aztán már csak a teregetés van hátra. Licuka ágaskodva segíteni próbál, igyekezetében messze kidugja a nyelvét, hát az bizony piros, mert ő eper- és a málnafagylaltot evett. Pufi kutya boldogan körülugrálja a munkálatokat, azt hiszi, minden meg van engedve neki, vitézségéért jutalmat vár, de most el lesz zavarva, még bepiszkítja a ragyogó fehérre sikerült mosást. Könnyű szél lengeti, szárítja a vásznakat, a leszedés, bevasalás, hajtogatás holnapra marad. Keményen dolgozik mindenki, Tomika és én rohamléptekkel cipekedünk, mégis már az ég alján hasal a Nap, mikor asztalra kerülhet az ebédvacsora. Az bizony csak kenyér és egy elkésetten beérett, hatalmas görögdinnye. Szerencsére Lőrinc még nem végezte bele a kisdolgát, a hatalmas, kerek kenyérrel együtt (nagyi dagasztotta, a pék csak kisütötte) laktató, fölséges vacsora. Csakhogy Pufi nem szereti a dinnyét, ő zsírba mártott kenyeret kap. Csattanó fogakkal a levegőben kapkodja el a koncot a gyerekhad mulattatására. Sötétedés előtt nagyapó is hazajön a műhelyből, a kenyér-dinnye vacsorán igencsak megrökönyödik, de aztán áldó kezét az unokák fejére téve, mosolyogva maga is nekilát falatozni. Fáradt mindenki, de az esti mese azért nem maradhat el. A lecsavart, alig pislogó petróleumlámpa homályában Paprika Jancsi ezúttal is elveri a fukar gazdát, aki nem akarja kifizetni kialkudott bérét, aztán ágyba teszik a már úgyis bóbiskoló kicsiket. A még csak hallomásból sem ismert altatóra nincs szüksége senkinek. Hajagos Mari néni elégedetten köti kendője sarkába a két ezüstpénzt, és hazaindul, nagyanyó és a szőke kiscseléd egymás kibontott haját fésülik. Hisszük, reméljük, hogy ez a világ folyása, hogy ez így rendeltetett, hogy ez mindörökké tart, hogy mi is így neveljük majd az unokáinkat. Félálomban elhadarjuk a hámápilt, Pufi zutty be a dunyha alá, holnap simogató, selymes vizével vár bennünket a Sajó.

DEUTSCH GÁBOR

Mezőcsát dicsérete

Igaza lehet azoknak, akik szerint a tollforgatóknak nemcsak a rosszat kell észrevenni és elmarasztalni, hanem az általánosítást kerülve lássák meg a jót is, és adjanak hangot örömüknek. Ismerőseink két jeles helységről is hírrel szolgáltak, vegyük hát sorra a településeket. Ezúttal a Borsod megyei Mezőcsátot köszöntjük. Ízléses füzetet, gondosan szerkesztettet és fényképpel gazdagítottat adtak ki Kiss József emlékére, aki 1843. november 30-án az azóta várossá avanzsált faluban látta meg a napvilágot. *Domján László* polgármester szavait idézve, *Halmos Sándor* docens javasolta a megjelenést, amelynek indoka, hogy a költőfejedelem mellszobra többszöri vándoroltatás után a róla elnevezett térre került. Elkezdődött a városközpont rehabilitációja, melynek során megújulhat a mementóként sínylődő zsinagóga. A legfontosabb, mint írja az előszóban a polgármester, mégis az, hogy ha a jó szándékú emberek egymásra találnak, akkor annak valamiképpen testet ölt az eredménye.

A könyvecske két részből áll. Az elsőben Halmos Sándor ismerteti Kiss József életútját és költészetének jellemző vonásait. Megtudjuk, apjának még dédapja is ezen országban élte évei jelentős számát, anyja egy litván kántor lánya volt. A költő boltos apjának falusi vegyeskereskedése nem mehetett túl jól, mert rövidesen továbbálltak. Tiszacsegére, majd a rokon hangzású Serkére költöztek, ahol a családfő kocsmároskodott.

Az értelmes fiút a község református lelkésze ismertette meg az irodalommal. Tízéves korában már Goethét olvasott. A szülők rabbinak szánták, járt is stúdiumokba, chéderbe-jesivába. Tizenhárom éves korában érdeklődésének jobban megfelelően gimnáziumba iratkozott be Rimaszombaton, majd Debrecenben. Tizenkilenc éves, amikor anyja meghal, apja csődbe jut. Nyomorgó vándortanító lesz. Vallásához való ragaszkodásának bizonyítéka, hogy a saját pénzén kiadott első kötetének nevezett füzet címe: Zsidó dalok. Ebben lelkesen üdvözölte az emancipációs törvényt. „Tekints az égre, aztán nézz a földre: / E föld, hol állasz, az Ígéret Földje!”

A megélhetést tekintve élete nem volt túlságosan ígéretes. Lapot szerkeszt egy ideig, megnősül, felesége Bermann Róza. Gondjai nem csillapodnak, kénytelen ponyvaregényt írni. De kombinációs készsége és nyelvezete e műfajban is kiemelkedő. Két laphoz is beadja az Arany János hatására írt Simon Judit című, zsidó környezetben játszódó balladáját, mindkét lap visszautasítja. Toldy Ferenchez kerül a kézirat, aki felolvastatja a Kisfaludy Társaságban. Rendkívüli a siker. Két újság is közli. Felfigyeltek rá, anyagi helyzete azonban mégis továbbűzi, Temesvárra költözik, ahol a zsidó hitközség jegyzője lesz. Kiss József költeményei c. kötetének kedvező fogadtatása után Pestre költözhetett. Az említett kötet bővített változata megalapozta hírnevét, de anyagi helyzete akkor stabilizálódott, amikor barátai segítségével megindíthatta a Hét című irodalmi folyóiratot. Politikai és irodalmi nézetektől függetlenül helyt adott mindenkinek, ha a mű elérte a megkövetelt színvonalat. „Tiszteld a tehetséget!” – volt a jelszava, és ezért igen hosszú és változatos azoknak a névsora, akik megjelenhettek a lap hasábjain, Heltaitól Tóth Árpádig. Tegyük hozzá, korának Kazinczyja volt, mert kutatta és biztatta felfedezettjeit.

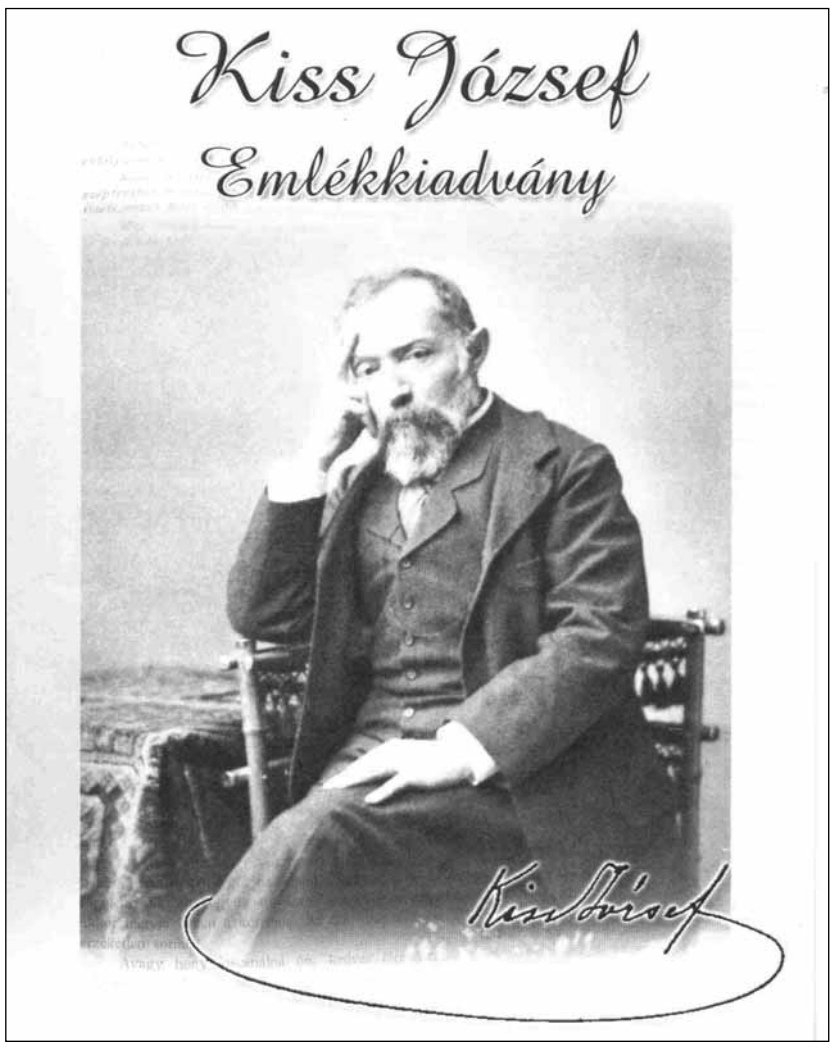

1913-ban Mezőcsát már akkor tisztes lakói és vezetői díszpolgárrá választották. 1914-ben Ferenc József tisztikeresztjével tüntették ki. Munkamódszere kissé szokatlannak mondható. Ágyban, párnák között, rajztáblán alkotta remekműveit. A tót kisebbségről is írt egy kedves verset Janó és Hanka címmel. Költészetében eljutott a balladai hangulattól az időmértékes versformáig, a Reviczky-féle stílusig. A későbbiek során A Hét és az egységesebb hangú Nyugat kissé szembekerült egymással. 1921-ben, amikor 78 évesen meghalt, Babits Mihály így búcsúztatta: „Nemes ellenfél volt. Sírja előtt minden zászló hódolva és fájdalommal meghajoljon.”

A kis kiadvány képekkel tarkított második részét *Olter Éva* művelődésszervező és *Farkas Istvánné* könyvtáros állította össze Kiss József Mezőcsáton címmel. Leírják a költőről elnevezett kultúrotthon történetét, amely a város körzetébe tartozó hét község kulturális igényeit is kielégíti. Az intézmény működésének több mint fél évszázada alatt eddig ünnepségekkel, kiállításokkal, irodalmi estekkel adóztak a névadó emlékének. Ezen eseményeken többször részt vettek az unokák, Halmágyi Zoltánné és Gerendás Tiborné. Halmágyi Zoltánné (Sári néni) az addig féltve őrzött relikviákat, bútorokat, képeket, a költő könyvtárából származó könyveket, okleveleket a közösségi ház és könyvtár részére ajándékozta. Mint mondotta, tudja, hogy a város megőrzi, megbecsüli a tárgyakat, mint ahogyan az emlékét is, hiszen az összevont kulturális intézmény névadójának választotta Kiss Józsefet. Így jött létre egy képekkel és tárgyakkal gazdag emlékszoba. Halmágyi Zoltánné 2004 februárjában hunyt el, mielőtt a neki megszavazott kitüntetést átvehette volna. Kiss József-emléktáblát 1924-ben helyeztek el az akkor még meglévő szülői ház falára. Ezt a nyilas érában eltávolították.

1962-ben a községi tanács új táblát helyezett el a házon. Annak kényszerű lebontása után az emlékszoba adott helyet a kegyeletnek és a főhajtásnak. 2001-ben, a költő halálának 80. évfordulója alkalmából az egykori szülői ház közelében helyeztek el emlékét őrző táblát. A Mezőcsáti Református Gimnázium és Szakiskola felvette Kiss József nevét, udvarán egy nagy kőtömb áll, Werner Tibor munkája.

* * *

Mint a kiadvány is bizonyítja, még életében kortársai, jelentős irodalmi és politikai személyek fejezték ki a költő iránti tiszteletüket. Mégis érezte, hogy a levegő megromlott a világháború alatt és után. A trianoni sokk, az elkeseredést követő bűnbakkeresés nyomasztó hatása Kiss Józsefet sem kerülte el. Verse is jelzi:

„Ne ordítsatok folyton a fülembe,
Te idegen, keress magadnak más odút,
A sír számomra itt van kiszemelve,
Síromhoz erre vezet az út.”

A Salgótarjáni úti sírkertben aluszsza örök álmát, a mezőcsátiak tisztes igyekezete emlékének megőrzéséért reményt ad arra, és bízunk benne, hogy szerte az országban és a világban Kiss József műveit változatlanul olvasni, tanulni, becsülni fogják.

Emlékszem...

Emlékszem, álmodat hányszor lestem, görnyedten
Föléd hajolva,
állóképként – úgy maradt összekapcsolt kezünk,
megállt az idő, csak mi voltunk, ketten.
Te és én.
Mi.
A nagy és a kicsi – a védtelen
Néztelek... hányszor... újra a régi szelíd, „várandós mosollyal” arcomon
S Te...
néha láztól riadtan rebbenő, lepke-éber,
hol izgatottan meg-megránduló,
hol mesélés utáni mosolygós arcodat mutattad,
Megállt az idő... vagy nagyon is sebesen haladt?
Felnőttél,
Nagy lettél
Én meg kicsi...
Hajolj fölém, had’ lássalak!

Gál Juli

MAGÉN ISTVÁN

Azarel falusi estéje 2.

Olvasónapló

Tanúi lehetünk az antiteremtés pusztító anticsodájának. A Sátán, az Isten ellen lázadó, a Belzebub, azaz Baál Zvuvim, a szemétben turkáló, a betegséget terjesztő Legyek Ura megteremti az antiszemitizmust! Még együtt nevetnek a derék parasztok és a falusi zsidó kereskedő, aki cipész és fűszeres is, hagyományhű, talán chászid, a Svarc nagybácsi. Ez az együtt nevetés arról szól, hogy számítanak egymásra. A nevetés, az ellágyulás, a feloldozás perceiben kimondják, a kacagás muzsikájával muzsikálják: mindkettőjüknek fontos az, amit a másik ad. Kiegészítik egymást. A nevetés örömteli, felszabadító akkordjai arról szólnak, hogy a kis szatócs és a falusi nép szövetséget kötöttek, hogy a köztük lévő ellentét nem kibékíthetetlen. Még kibeszélhető. Nem törvényszerű, hogy a magyar vidéken fakadó tiszta forrás, mely patakként csörgedezik, bukdácsol a köveken, szennyes árrá duzzadva egyszer majd Auschwitzig hömpölyögjön...

„Nevet, mire a parasztok is nevetnek. De akkor egy másik újra kezd dohogni.

– Gépet. Azt is csak zsidótól lehet venni nálunk!

– Annál könnyebben venném!

– Maga bizony könnyen venné! Persze. Mert a zsidó a zsidó bőrét nem nyúzza le annyira.”

Az elmarasztaló szó dicséret, a kései olvasó úgy értelmezi, hogy a zsidók behozták a gépeket külföldről vagy a hazai gépgyárakból, terjesztették, árusították, bemutatókat rendeztek. A haladást képviselték. Az értetlenség, az irigység, vagy talán csak a szűklátókörűség bűnné csavarintja az erényt. Svarc, a zsidó fűszeres, a két legénnyel dolgozó suszter meg a „csak zsidónál” kapható mezőgazdasági gép... Max Horkheimer szerint „...a zsidó uralom abszolút objektumává rendeltetnek...”

A soproni rabbi, Pollák Miksa tizenkét éves fia, Kari, azaz Azarel megszeppenve hallgatja a sértő beszédet. Nem a nagybátyját félti, hanem az igazságot. J. H. V. H. „kitiltotta az igazságtalanságot az égből, és az mind beleszorult az emberekbe” – írta évtizedek múlva, amikor már Pap Károllyá, a magyar széppróza egyik legjelentősebb novellistájává cseperedett. Adorno szerint „az elűzöttek kényszerűen felkeltik az üldözési kedvet”. Fel sem merül, hogy a legkorszerűbb mezőgazdasági gépek használata előny, siker, a jobb élet, a gazdagodás záloga. A derék falusiak számára az egésznek csak egyetlen szépséghibája van: ennek is a „zsidó” húzza a hasznát.

„Nagybátyám megáll a munkában:

– Én még nem küldtem senkire végrehajtót, pedig mindig tele vannak írva adósággal a fűszeresfiókok.

S mutatja a telikrétázott fiókokat.”

Pap Károly Azarel falusi estéje... című novellája igazi kórkép. Ez a kór: az antiszemitizmus. Egy szelet abból a keserű tortából, melyet huszadik századnak hívnak. Mely „egy évszázadon át ontotta a zsidó közösség többé-kevésbé tehetséges vagy zseniális szülötteit...” – állapítja meg Michael Polányi. Lehet, hogy az antiszemitizmus valamiféle tudathasadásos állapot? Talán még klinikai értelemben is az?

„– Persze – mondja egy harmadik –, mert az ember inkább fizet, mint hogy gyalázatba keveredjen azzal, amit már megvett vagy elnyűtt. Meg aztán jól tudja maga, kinek hitelezzen meg mikor, meddig. Tudja maga! A Novák Istóknak meg a Kömény Gábornak biztos nincs fölkrétázva a neve a fiókjaira. Az enyém ott van, mert tudja, hogy megfizetem. Éppen azért meg is merem mondani, amit gondolok, mert nem voltam soha egy hétnél tovább adósa. De a Novák meg a Kömény soha sem mondanák meg magának, akármit gondolnának is. Én megmondom. Úgy van, ahogy mondom. Maguk felcseperednek szépen köztünk, a Berger is, maga is, aztán mennek be a városba. Úrnak, vagy fényes boltot nyitnak. Mi meg itt ragadunk. A maguk vagy mások állatjának. Ez az igazság. Ezért haragszunk mi magukra, ahányan vannak.”

A kimondatlan szavak félelmetesebbek. A Kömény Gáborok meg a Novák Istókok szavai. Az őszinte beszéd radikális és pogromszerű. A „zsidónak” az a bűne, hogy mérlegel, hogy kuporgat, hogy spekulál, hogy ad-vesz, hogy számol, és többnyire meggazdagszik. Igaz, ezzel senkinek sem árt, senkit nem foszt ki, nem tesz „állatjának”. Ezt bárki megteheti, és meg is tették később sokan az akkori parasztok unokái, dédunokái közül. Az antiszemitizmus, a gyűlölet még soha nem oldott meg semmit. A zsidó otthonokra és vállalkozásokra rárontó csőcselék, a pogromlovagok a rablott javakból még soha nem alapítottak vállalkozásokat, nem teremtettek új munkahelyeket, nem építettek sem iskolákat, sem kórházakat, éppen azért, amiért korábban sem, később sem volt semmi affinitásuk ehhez. Sombart híres tétele, miszerint „a zsidók jelenléte gazdasági felemelkedést eredményezett azokban az országokban, ahol letelepedtek, és gazdasági romlásba döntötte azokat az országokat, melyeket elhagytak” – túlzás. De mint minden túlzás, magában hord egy szemernyi igazságot. „Csak az antiszemitizmus vaksága és intenciónélkülisége ad bizonyos igazságtartalmat annak a magyarázatnak, mely szerint az antiszemitizmus szelep” – állítja Adorno. A „zsidó” érzékeny, értékes, „nemes vad”. „A düh arra zúdul, aki feltűnő és ugyanakkor védtelen” – írja Horkheimer.

És aki büszkén viseli különös, idegenszerű, szépséges trófeáját.

„Mert mind, aki csak van, közöttünk kezdte valamikor, úgy, mint maga. Mind itt ült velünk, úgy, mint itt maga. Mind hallotta itt a mi panaszainkat. Úgy, mint itt maga. Mind hallotta. Mind belátta. A fiaik is. De csak ád és vesz, számít, aztán odébbáll. Mind. Ahogy ereje, tehetsége van. De hogy aztán visszaemlékeznének és igyekeznének minket kisegíteni a nyomorúságunkból, arról szó sincs. (...) Egyiküknek sem jut eszébe: az a Petrovics, az a Tóth meg Németh odale maradt. Én meg az ő nehézséges, buta munkájából kerestem össze azt, amivel feljebb jutottam. Hát ezért haragszunk mi magukra, ahányan csak vagyunk. Érti már?”

Heller Ágnes írja, eljátszva a gondolattal: „Ha az adottságok a »genetika lutriján« nyerhetők, akkor a tehetség nem erkölcsi érdem.” De aztán figyelmeztetőn mégis hozzáteszi: „Ez az érv legalábbis különös.”

Nem a „zsidó” tehetett a parasztok nyomorúságáról. Ha a Svarc nagybácsi boltjára nem lett volna szükség a faluban, elsorvadt volna vevők híján. Az antiszemitizmus felhalmozza a mérget az emberekben, ébren tartja a gyűlöletet, az irigységet, megöli a társadalmat, zsákutcába tereli azokat az erőket, melyek képesek lennének a helyzet racionális, értelemszerű megváltoztatására. Amit a parasztok, mondanak, igaz. De nyomorúságuknak nem a „zsidó” fűszeres, rőfös, szatócs, kocsmáros volt az oka.

A kereskedő tevékenységét a társadalom egy része nem tekinti produktív tevékenységnek még ma sem, száz éve még inkább nem, mert ő „csak” kirakja, felcímkézi, reklámozza az árukat, de nem hoz létre újat. Sokan, különösen régen, a kereskedő hasznát csalásnak hívták, s megvetendőnek, becstelennek kiáltották ki a kereskedést. Valójában azonban a kereskedő a terméken tovább dolgozik: árut csinál belőle.

A Révai Nagy Lexikona így ír erről: „John Ruskin szerint a kereskedés nemcsak foglalkozás, hanem fontos gazdasági hivatás is, nevezetesen, hogy ellásson bennünket mindazzal a sokféleséggel, ami nekünk ezernyi szükségletünknél fogva minden nap kell.

Andrew Carnegie a gazdasági élet igen fontos szereplőjeként magasztalja a kereskedőt, (...) aki lehetővé teszi a kifinomultabb, magasabb rendű életet. Az oly sok ízben leszólt spekuláció szabályozza az árakat, (...) s mintegy kizárja az éhínséget.” Adott pillanatban felvásárol vagy kivár, a saját kockázatára. Bemutatja áruit, felméri az igényeket, lehetőséget teremt az összehasonlításra. Megfelel az előírásoknak, ellenőrzéseknek, vevőjét kereskedői alázattal szolgálja ki, ez a múlt „Svarcaira” különösen jellemző volt, hogy máskor is betérjenek hozzá.

Hol van hát a kutya eltemetve? A Svarc nagybácsi szatócsboltjában bizonyosan nem.

(folytatjuk)

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Örömmel tudatjuk, hogy a Rabbitestület és a Mazsihisz vezetősége megállapodott David Goldberg mohéllal (Németország), aki zsidó fiúgyermekek körülmetélését vállalja. Amennyiben az Ön családjában ilyen szimchá (öröm) van, kérjük, jelentkezzen a Rabbiságon a 413-5580-as telefonszámon vagy a rabbitestulet@mazsihisz.com e-mailen keresztül, hogy a gyermeket Ábrahám szövetségébe felvehessük.

Beteggondozást, háztartásvezetést vállalok! Megbízható, becsületes hölgy, ajánlással Bné Brákból és Rámát Gánból. Tel.: +36-20-952-6475.

Manikűr, pedikűr, takarítás. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Otthoni szakápolást vállalunk Budapest területén, szükség esetén egyedi szakorvosi ellátással és gyógyászati segédeszközök helyszínre telepítésével. Együttműködünk a háziorvossal, kórházi szakorvosokkal. Kóser étkeztetést is biztosítunk. Szakmai működési engedéllyel és felelősségbiztosítással rendelkezünk. Tartós megrendelés esetén árkedvezményt adunk. E-mail cím: alarmcentrum@alarmcentrum.hu, 24 órás telefon: +36-30-443-1016.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomtatás, könyvnyomtatás, névjegykészítés a Mammut I.-ben, a II., VI., IX. kerületekben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu

Licites eljárással eladó ingatlanok!

Bp. III., Czetz János u. 67. sz. alatt 30 m²-es garázs. Kikiáltási ár: 2 000 000 Ft.

Gyömrőn 730,35 m²-es kastély 9398 m²-es telekkel és 9758 m²-es kerttel. Kikiáltási ár: 95 000 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 604 m²-es telek. Kikiáltási ár: 3 900 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 603 m²-es telek. Kikiáltási ár: 3 860 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 620 m²-es telek. Kikiáltási ár: 4 000 000 Ft.

Sárbogárd, Ady Endre úton 38 m²-es, egyszobás, komfortos öröklakás. Kikiáltási ár: 3 900 000 Ft.

Göd, Teleki Pál utcában 535 m²-es telken 53 m²-es, kétszobás, összközműves, telkes lakóingatlan melléképülettel (9,4 m²) . Kikiáltási ár: 12 000 000 Ft.

Az ingatlanokról a 30-355-9541 vagy a 30-217-3460 telefonszámon lehet érdeklődni munkaidőben.

KASTÉLYOK BERENDEZÉSÉHEZ vásárolok nagyméretű, kisméretű festményeket, **EZÜSTTÁRGYAKAT,** 12 személyes evőeszközkészletet, cukordobozokat, gyertyatartókat, tálcákat stb., Kovács Margit, Gorka kerámiáit, herendi, meisseni, Zsolnay porcelánokat, régi álló, fali, asztali díszórákat, antik, barokk bútorokat, tabernákulumot, szekretert, reneszánsz dolgozószobát, bronz-, fa-, márványszobrokat (hibásakat is). Teljes hagyatékért első vevőként a legmagasabb árat fizetem, **KÉSZPÉNZBEN.** Díjtalan kiszállás, értékbecslés, vidékre is. **ÜZLET: XI. KER., MÓRICZ ZSIGMOND KÖRTÉR 16. 201-6188, 06-20-323-4104.**

Életjáradéki szerződést kötnék nyolcadik kerületi (Blaha Lujza tér melletti), 55 négyzetméteres, pompás lakásért. Készpénz + járadék. Csak leinformálható, megbízható e-mailekre válaszolok. zsani01@t-online.hu

Társasházak karbantartását, kőművesmunkákat, festést, padlások, pincék, lépcsőházak takarítását vállalom. 06-70-216-0234.

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Vizes falak utólagos szigetelése, műszeres falnedvességmérés. Szántó Szigetelő Vállalkozás, Tel.: 06-30-950-1306, Weboldal: www.falszigeteles.hu

Önkéntes munka Izraelben! Mindenki segítségére szükség van! Feltétel: megvásárolt repülőjegy! A következő csoportok időpontja: augusztus 19.–szeptember 9. és október 14.–november 4. Jelentkezni: 06-20-233-8454, lljano@freemail.hu

Antik csillár javítása, eladása. 321-2972.

Órajavítás, antik órák teljes restaurálása, esetleg oda-vissza szállítással. Órák, elemek, csatok, óraszíjak (erős csuklóra is) nagy választékban. Tel.: 06-70-505-5620, napközben. VII., Garay–Murányi u. sarok. Jung Péter. www.jungoras.hu

Tapasztalt pedagósusnő bébiszitteri oklevéllel, referenciával, némi angollal igényes családok jelentkezését várja. 06-30-643-8128.

Kóser háztartásvezetést, betegápolást hölgyeknél vállalok Budapesten és környékén! Referenciával rendelkezem. 06-30-565-9478.

Bármilyen takarítást vállalok. Számlát is tudok adni. Tímea, 06-70-774-2963, timea016@citromail.hu

A Páva utcában, a zsinagógával, múzeummal szemben III. emeleti, 86 m²-es, két bejáratú, leválasztható, összkomfortos, három szoba + hallos, étkezős, kamrás, utcai frontú, tetőkertre néző, világos, beköltözhető lakás eladó. Ára: 168 000 Ft/m². Tel.: 06-30-632-1128 és 06-30-933-4444. Sürgős!!!

HÁZASSÁG

Salom komoly társközvetítő. Fülöp Zsuzsa. E-mail: zsuzsa194705@t-online.hu Telefon: 06-20-934-9523.

Olvasói levelek

A megvédett Prohászka

A frakcióvezető úr kötelességének érezte megvédeni Prohászka Ottokárt.

Megtette ezt már korábban, 2008-ban is. Szóval nem lehet mondani, hogy nem következetes.

Abban is következetes, hogy Prohászka antiszemitizmusának tényeit semmibe veszi.

Kijelenti, hogy igaz keresztényként Prohászka nem lehetett antiszemita, mert ez idegen a kereszténységtől. Pedig ez nem ideológiai, eszmei kérdés, hanem nagyon is gyakorlati. Mi minden történt a kereszténység nevében kétezer év alatt, a keresztes rabló hadjáratoktól emberek máglyán égetésén keresztül a háborús fegyverek megáldásáig?

A kereszténydemokrata frakcióvezető úr következetes, nem kívánja ismerni a kereszténység zsidósággal kapcsolatos hosszú, történelmi útját a „Krisztus-gyilkosok" bélyegtől napjainkig.

Ő csak megfelel és teljesít.

Egy a teljesítők, túlteljesítők sorában.

Autokratikus féldemokráciánk új, „igazodj a hatalomhoz" követelményrendszerében neki is rendszeresen meg kell szólalnia.

Mit sem számítanak Prohászka szavai: „...a zsidóság fekélye már csontvázzá rágta a keresztény magyar népet..."

„...a keresztény kultúra okvetlenül tönkremegy, ha nem dobja ki magából a mérget; tehát a zsidóságot nem szabad recipiálni a keresztény államoknak, hanem védekezniök kell ellene, s ahol s ahogy lehet, túl kell adniok rajta."

(Mindezeket és további, súlyosan gyűlölködő mondatait 1893-ban írta Prohászka, a megyés püspök. Adolf Hitler ekkor még csak négyéves volt.)

Mit sem számít, hogy Prohászka 1918-ban írott cikke indította útjára az újkori Európa első zsidótörvényének gondolatát, a numerus clausus megalkotását, melynek aztán élharcosa volt.

A frakcióvezető úr csak Prohászka szociális érzékenységét, szegénypártiságát látja.

Vajon látja-e az akkori hárommillió koldus országát úgy, ahogy szociológus falukutatók vagy József Attila látták a nyomort? Vajon olvasta-e Móricz és más kortárs klasszikusunk regényeit az úri Magyarországról, annak erkölcseiről, közéletéről?

Horthy–Prohászka kora ma minta nálunk.

Prohászka ellenfele a „zsidó szellem" volt. Ez testesítette meg nála a modern liberális gazdaságot, társadalmat.

Megoldásként pedig azt ajánlotta, hogy a gazdasági rendszert állítsák vissza a „keresztényi elvek alapjára".

Most újra halljuk ezeket az elveket. Halljuk, hogy Európa letért a keresztény elvek útjáról, ez válságának alapja. A modern liberalizmus pedig szitokszóvá vált itthon.

Eltűnőben köztársaságunk. A sokszínű, nyitott, befogadó, toleráns, modern, demokratikus társadalom helyett kormányunk a politikai és kulturális homogenitás felé vezeti országunkat.

A cél egy „félfeudális", klerikális, tekintélyelvű urambátyámvilág, az „oszt jó napot" világa, nemzeti tőkének álcázott, kliensek-oligarchák által uralt gazdasággal. Az építkezésben most éppen a „nemzeti banktőke" felépítése következik, nyilván közpénzen, ideértve a Nemzeti Bank ugyancsak közpénztartalékait. Hiszen honnan máshonnan volnának előteremthetők a szükséges ezermilliárdok?

A kérdés csak az, hogy milyen versenyképességet, felemelkedést biztosíthat az országnak a nemzetközi versenyben soha meg nem méredzkedő, kizárólag közpénzből élő „új, nemzeti tőke"?

Lehet, hogy ebben, a közpénzek leosztásában keresendő az „új kurzus" lényege?

Lehet, hogy a nemzetire színezett érdek, keresztényire színezett erkölcs, Prohászka, édes Erdély csak mítosz, mely ápol és eltakar, eltakarja egy kisebbség hatalmi és ebből származó gazdasági önérdek-érvényesítését?

Lehet, hogy ezért van szükség régi-új szimbólumokra, a Horthy-kor szobraira, kétes múltú, másodrangú íróira, újratemetésekre?

Túl a szimbolikus világon, az új nemzeti alaptantervvel ténylegesen megkezdődik a jövő nemzedék lelkének és tudatának átalakítása az új, „rendi világnak" megfelelően.

Lehet, hogy ezért is kell újra Prohászka?

Sós Csaba

Miért voltunk kevesen?

Nagyon kevesen jelentek meg a múlt hónapban a Hősök terére meghirdetett tüntetésen, amely a felerősödött újfasiszta, rasszista megnyilvánulások és az egyre inkább terjedő Horthy-kultusz ellen szólt.

A megmozdulást számos baloldali párt és szervezet támogatta nyilatkozatával, de becslésem szerint mindössze kb. ötszázan gyülekeztünk a helyszínen, ahol a rendőrség által kordonokkal előre elzárt területen legalább tízszer ennyi ember elférhetett volna.

A felhívás valamennyi magyar demokratának szólt, akiknek elegük van az újfasiszta megnyilvánulásokból, de nekem elsősorban az fájt, hogy a magyar zsidóság, amely egyetemesen a legtöbbet szenvedett Horthy kormányzása alatt és később a nyilas vérengzésektől, milyen gyéren képviseltette magát. Ha a magyar zsidóságnak legalább 5%-a megjelenik, már jelentős tömeg lehetett volna a tiltakozáson, más demokraták nélkül is.

Közismert, hogy a magyarországi demokraták távolról sincsenek olyan jól megszervezve, mint például a Jobbik, és ez alól sajnos a magyar zsidóság sem kivétel. Be kellene azonban látnunk, hogy a mostani körülmények között, amikor az újfasiszta veszély ismét felütötte a fejét, ezt a magatartást már nem engedhetjük meg magunknak.

Egyedül, a többi demokrata párt támogatása nélkül természetesen nem fordíthatjuk meg a helyzetet. Ha azonban nem merünk nyíltan és határozottan kiállni, a legkisebb esélyünk sincs az újnácik ellen.

Vértes István

Otthon-találkozó

A deportálás a hódmezővásárhelyi gyermekek szívében is maradandó sebet ejtett.

A lágerekből való visszatérésünk után újra tudtunk örülni egymásnak, az életnek. Megkezdődött a tanítás a zsidó iskolában. A Joint a gyermekek részére létrehozta az Otthont, ahol ellátást és a tanuláshoz segítséget kaptunk. A különböző korosztályokból nagyszerű közösség jött létre. Tanultunk, énekeltünk, hóráztunk, sportoltunk. Nagy volt a lelkesedés és az összetartozás szelleme. Csak este jártunk haza.

Ez az időszak kb. öt évig tartott, 1945-től 1950-ig. Majd a legtöbben továbbmentek más városokba, más iskolákba – és nem utolsósorban Izraelbe.

A szép emlékek hatására az egyik barátnőmmel elhatároztuk, hogy összehívjuk az egykori Otthon résztvevőit, az akkori gyerekeket. Boldogan jöttek belföldről, külföldről egyaránt. Ez 1992-ben történt.

Én 1993 óta minden évben szervezem, segítem az Otthon-találkozók megtartását, az értesítésektől kezdve a szálláskeresésig, és beszámolok a változásokról. Minden alkalommal fájó szívvel megemlékezünk elvesztett társainkról is.

Itt is köszönetet mondok a hódmezővásárhelyi hitközségnek és vezetőjének, Erdélyi Miklósnak azért a jelentős támogatásért, amit a találkozó létrejöttéhez nyújtott. Korábban az előző elnök, Vanderstein János is a legnagyobb odaadással segítette ügyünket.

A kezdet után, 1992 és 2000 között a legalább egyszer résztvevők száma 44 fő volt. Összejövetelünket minden évben a holokausztmegemlékezés előtti napon tartjuk. Idén 24 barátunk jött el. Nagy örömünkre voltak második generációhoz tartozók is. Boldogan jönnek társaink, mivel a fent említett kb. öt év bennük is mély nyomot hagyott, már másnaptól várják a következő találkozást. Nekem pedig erőt adnak a múltban lévő gyökerek és az együttlét öröme.

A remény éltet bennünket abban, hogy még tudjuk folytatni ezt a szép hagyományt.

Moczó Kálmánné Kellner Katalin

IMAIDŐK

Templomok	Péntek este Aug. 3.	Szombat reggel Aug. 4.	Péntek este Aug. 10.	Szombat reggel Aug. 11.
Dohány	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	19.00	9.30	19.00	9.30
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)	19.30	9.00	19.30	9.00
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.00	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	19.00	8.00	19.00	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Bérkocsis u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	20.00	8.00	19.50	8.00
Alma u. 2.	18.00	8.45	18.00	8.45
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	19.00	9.30	19.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	19.00	9.00	19.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.30	9.00	18.30	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	20.00	9.00	19.50	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Lauder iskola (Budakeszi út 48.)	18.00		18.00	
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	18.00		18.00	
Vidéken				
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	19.50	8.00	19.40	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	19.50	8.00	19.40	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00	8.00	18.00	8.00
Pécs (Fürdő u. 1.)	18.30	10.30	18.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.30		18.30	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	18.00		18.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	
Siófok (Széchenyi út 4.)	19.00	10.00	19.00	10.00

NAPTÁR

Augusztus 3. péntek	Év 15.	Gyertyagyújtás: 7.57
Augusztus 4. szombat	Év 16.	Szombat kimenetele: 9.07
Augusztus 10. péntek	Év 22.	Gyertyagyújtás: 7.46
Augusztus 11. szombat	Év 23.	Szombat kimenetele: 8.54
		Újholdhirdetés
Augusztus 16. csütörtök	Év 28.	Jom kippur kátán

Hírek, események röviden

– **Balassagyarmaton** a zsidó múzeum Goldstein-termében nyílt meg Shai Ginott izraeli fotóművész Jeruzsálem lelke című kiállítása. A tárlaton Ilan Mor izraeli nagykövet mondott beszédet, aki ez alkalommal Medvácz Lajos polgármesterrel és Balla Mihállyal, a térség országgyűlési képviselőjével is találkozott.

– **A győri hitközség vezetősége** tájékoztatja az érintetteket a temető új nyitvatartási idejéről: hétfő, kedd, szerda, vasárnap 9-től 15-ig, csütörtök, szombat szünnap, péntek 9-től 14-ig. Telefon: 96-327-088.

– **Adományok.** Szegő László 40 000 Ft-ot adományozott a Szeretetkórház részére.

– **Tanítás az ortodoxiánál.** Weiszberger T. Mojse ortodox főrabbi augusztusban folytatja előadássorozatát. Minden reggel ima után a Kazinczy utcai Bét Hámedres termében a napi misnájeszt veszik át. Kedd délután egy órával az ima előtt a Gemárából tanulmányozzák Böráchot traktátusát. Az oktatás magyarul is folyik, érdemes csatlakozni a csoporthoz. Szerdán délután, szintén az ima előtt egy órával, a Dessewffy utcai imaházban a hetiszakaszt a megfelelő magyarázatokkal oktatja a főrabbi. Frissítőről gondoskodnak. Minden érdeklődőt szeretettel várnak.

– **Holokauszt Emlékközpont.** Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10–18 óra között. Telefon: (1) 455-3333. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu

ÚJ ÉLET
a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos: Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 3120 Ft
Külföldre 5760 Ft/év
USA és Izrael: 6240 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámon.
Szedés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomtatás: VESZPRÉMI NYOMDA ZRT.
ISSSN 0133-1353

Művészettel az emberi szabadságjogok mellett

Augusztus 26-tól szeptember 4-ig tart a 15. Zsidó Nyári Fesztivál

A nagy múltú Zsidó Nyári Fesztivál eddig nem politizált, kizárólag a művészet erejével hatott – hangzott el azon a sajtótájékoztatón, amelyet a Mazsihisz Dísztermében tartottak. Most azonban hangsúlyozni kell: a fesztivál kiáll az emberi jogokért, és felemeli szavát mindennemű hátrányos megkülönböztetés ellen.

Idén tizenöt éves a Zsidó Nyári Fesztivál, Európa legnagyobb zsidó kulturális rendezvénye. Ebből az alkalomból *Zoltai Gusztáv,* a Mazsihisz–BZSH ügyvezető igazgatója mondott köszöntőt a sajtótájékoztatón a Mazsihisz Dísztermében. A rendezvény fontos üzenete, hogy a zsidó kultúra integráns része a Kárpát-medence kultúrájának – jelentette ki Zoltai.

A fesztivál sosem politizált, mindig a művészet erejével hatott. Ám hazánkban felerősödtek a szélsőséges hangok, így az antiszemitizmus is – mondta az ügyvezető igazgató. A művészek most kiállnak az emberi jogokért, és felemelik szavukat mindennemű hátrányos (etnikai, nemzetiségi, vallási alapú) megkülönböztetés ellen. Zoltai Gusztáv Ady Endre egy 1902-ben megjelent publicisztikájából idézett: „néznek bennünket a kultúrnépek, és látják képtelenségünket”. Hangsúlyozta: a magyarországi zsidóság otthonaként szereti ezt a hazát, anyanyelve a magyar, sorsa közös a magyar nemzet történelmével.

Az augusztus 26-tól szeptember 4-ig tartó rendezvénysorozatot a Liszt Ferenc Kamarazenekar nyitja meg. Koncertjük színhelye a Dohány utcai zsinagóga, különleges vendégük pedig egy nyolcéves izraeli zongoristazseni. *Yoav Levanontól* Haydn D-dúr zongoraversenyét hallhatja a közönség.

A Próféták hangja címmel érdekes csemegének ígérkezik *Birta Gábor* estje. A külföldön is elismert művész az első kontratenor a Magyar Állami Operaház történetében. E nem mindennapi hangfajban énekli Händel áriáit, először **augusztus 26-án** a budai Frankel-zsinagógában, majd **szeptember 3-án** Debrecenben. Vele együtt fellépő művésztársai *Fekete László,* a Dohány főkántora és *Nógrádi Gergely,* a Frankel kántora. A műsort Raoul Wallenberg születésének 100. évfordulója alkalmából állították össze, így tisztelegve az embermentő emléke előtt. Zenében és kivetítőkön is megjelennek Wallenberg életének fontos állomásai és a bibliai idők. Az üzenet: a tiszta jellemet minden történelmi korban a meggyőződés vezérli, személyes erőpróbája örök érvényű. A diplomatát a BBC a 20. század meg nem énekelt hősének nevezte – mondta el Birta Gábor. Az énekesek most ezt a hiányt akarják pótolni.

A világzene magyar csillagát, *Palya Beát* ugyancsak hallhatják-láthatják rajongói a fesztiválon. Estjének címe, amely **augusztus 27-én** lesz az Uránia Nemzeti Filmszínházban: „És egyben az utolsó”. „Szülés előtt, amíg egyben vagyok a babámmal, utoljára állok színpadra” – nyilatkozta korábban az énekesnő. „Szerteéneklem hát ennek a kezdetnek az örömét, sok szépet és jót, ami az új élethez kell.” Saját szerzeményei és sok más egyéb dal mellett Palya Bea szefárd énekeket is előad.

Izrael egyik legeredetibb együttese, a Habrera Hativeet lesz a Dohány vendége, szintén **augusztus 27-én.** Vezetőjük, *Shlomo Bar* zeneszerző, énekes szólista és dobos 1943-ban, Marokkóban született. Muzsikájuk az afrikai szefárd hagyományok és a keleti tradíciók ötvözete, amihez Bar jobbára bibliai és izraeli témákból meríti az inspirációt.

A Lámpafény címet adta műsorának *Harcsa Veronika,* a már fiatalon virtuóz dzsesszénekesnő, aki **augusztus 29-én** lép fel az Urániában. Vendége, *Kulka János* színművész prózai szövegeket ad elő. A 20. századi magyar irodalom nagyjait idézik meg azzal, hogy a dalok között a megzenésített versek szerzőinek és kortársaiknak leveleit, naplórészleteit is hallhatja a közönség.

„Akinek humora van, mindent tud, akinek nincs, az mindenre képes” – énekelte hajdan Kabos László. A Goldmark Teremben **29-én** a klasszikus kabaré fergeteges jeleneteit mutatja be az Orfeum csapata, olyan szereplőkkel, mint *Esztergályos Cecília* vagy a szintén kiváló komika, *Bach Szilvia.* Ő egyben a műsor rendezője.

Az irodalombarátok **29-én** a Rumbach-zsinagógában hallhatják az Izrael földjén című produkciót a Göncölszekér együttes jóvoltából, akik a német Nelly Sachs, a francia Paul Celan és az orosz Oszip Mandelstam megzenésített verseit adják elő. A három művészt összeköti zsidó származása, és az, hogy a zsarnokság, az üldöztetés áldozatai lettek, illetve életükre, költészetükre e megrázó tapasztalat vetítette rá árnyékát.

Lendület, szín, misztikum, egzotikus zene: ez a Sabre Zenekar. Koncertjükön **augusztus 30-án** a Goldmark Teremben keleties muzsikájukkal szólaltatják meg az izraeli, az arab, a török dalok legszebb motívumait. A populárisan megfogalmazott, táncolható ritmusú számok között Ofra Haza, Sarit Hadad, a Gipsy Kings, Sting dalai és saját feldolgozások csendülnek fel.

Először áll színpadra közös produkcióval *Horgas Eszter* fuvolaművész és testvére, *Ádám,* aki alkotóművész és rendező. Egy világ címmel az elmúlt tíz év legsikeresebb produkcióiból válogattak. **A szeptember 1-jei** program Astor Piazzolla, Bizet, Gershwin, Seress és saját szerzemények az Urániában. Különlegesség gyanánt a nemzetközi hírű Class Jazz Band játszik.

A Nabucco a Dohány-zsinagóga meglepetése az operarajongóknak **szeptember 2-án.** Az előadás koncertszerűen idézi fel, hogy a cselekményben a korabeli itáliai közönség saját életét látta megelevenedni. Verdi daljátékában a zsidóság sorsa, oly sok művész szimbólumhasználatához hasonlóan, azonos a Risorgimento eszmevilágával, a rabságban sínylődő zsidóság szabadságvágya Itália szabadságvágyával. Nabucco szerepében *Kálmándi Mihályt* hallhatja a nagyérdemű.

Aki ugyanezen az estén könnyedebb szórakozásra vágyik, az vegye célba az A38-as hajót, ahol az Izraelből érkező BBB, a Balkán Beat Box koncertezik. A zenekar megalakulásának érdekessége, hogy a tagok annak idején Brooklynban találkoztak. Dub/dancehallt, balkáni népzenét, cigányzenét, klezmert, punk-metált, hiphopot és flamencót játszanak szerves egységben.

„Előzetes”

Nincs zsidó nyári fesztivál a Budapest Klezmer Band nélkül. Európa egyik legrangosabb klezmerzenekara **szeptember 3-án**, a Dohányban ad koncertet. Mint mindig, elsősorban zenei átiratokat játszanak, amelyeket alapítójuk és vezetőjük, *Jávori Ferenc,* a népszerű Fegya komponált. Fegya Munkácsról származik, a dallamokat tehát „első kézből” ismeri, hiszen ez a vidék a vészkorszak előtt virágzó zsidó zenei kultúrával büszkélkedhetett. Az együttes sztárvendége *Bíró Eszter.*

Az eseménysorozatra jubileumi gálaest rakja fel a koronát. A fesztivál 15. születésnapja alkalmából **szeptember 4-én** jelképes áron, 500, illetve 1000 forintért lehet bejutni a Dohányba. A közönség olyan művészekkel találkozhat, akik híresek arról, hogy elkötelezték magukat az emberi jogok tiszteletben tartása mellett. A házigazda Kulka János, a fellépők között van az Osztrák–Magyar Haydn Zenekar *Fischer Ádám* vezényletével, *Csákányi Eszter, Bálint András, Hegedűs D. Géza,* a *Rajkó Zenekar* és *Somló Tamás.*

R. V.

Jegyek kaphatók a Fesztivál Jegyirodában, az Interticket országos hálózatában és az interneten. A fesztivál weboldalán kezelési költség nélkül lehet jegyet vásárolni. További információk: zsidonyarifesztival.hu facebook.com/zsnyf

SPÁNN GÁBOR

Hittanóra

Tisztelettel jelentem, megvolt az idei szabadságom is. Már négy éve rendszeresen Törökországba utazunk a feleségemmel (ez itt nem a reklám helye), és annyit elmondhatok, hogy kívánságomra mindig azonos helységbe, azonos szállodába és lehetőleg ugyanabba a szobába. Erre mondja azt az asszony, hogy „gyepi” vagyok (a gyengébbek kedvéért: begyepesedett). Én tudniillik ragaszkodom az egyszer megismert és bevált helyhez, és nem kockáztatok egy ismeretlen újat. Tudom, változatosság az élet sója, de nekem sómentes konyhát rendelt az orvos. Mint mondtam, lehetőség szerint mindig ugyanazt a szobát kérem és kapom, egyetlen változatosság évente az új takarítónők. Bármilyen furcsa, ennek oka az, hogy Törökországban is divat a vendégmunkás, de az nem török. Ők inkább elmennek Európába olyan munkákat végezni, amit a honi polgárok nem szeretnek, és náluk próbálnak szerencsét a világ minden sarkából özönlő férfiak és nők. Most az történt, hogy egyik nap már nem bírtam a 40 fokos meleget még az úszómedence szélén sem, és bemenekültem a légkondicionált szobámba egy kis levegőt szívni. Takarítási időben érkeztem, mert meglepetve fogadott egy megállapíthatatlan korú kövér takarítónő, az ott elengedhetetlen fekete-fehér pepita kezeslábasban, sapkában és gumikesztyűben. Mivel a hölgy deréktól fölfele akkora volt, hogy képzeletbeli körülautózásához csak teli tankkal ajánlott nekifutni, nem okozott nehézséget leolvasni a mellén kitűzött réztáblácskát, melyen az állt: Natalia.

A hölgy hatalmas mosollyal fogadott, miáltal még világosabb lett a szobában, mert arany- és viplafogai visszaverték a napsugarakat. Valamilyen keveréknyelven rábökött az éjjeliszekrényemre, ahol két könyv állt: egy krimi unaloműzőnek és a héber–magyar nyelvű imakönyvem. Natalia kérdése hablaty angol–orosz–német és egy számomra ismeretlen nyelv elegye volt. Csupán fejlett pantomimérzéke segített, hogy megértsem: a könyveimről érdeklődik. Az imakönyv fedőlapjára bökött, és én kihámoztam a tohuvabohuból, hogy hasonlóságot vélt felfedezni az ott látható héber betűk és anyanyelvének írása között. Ekkor megkérdeztem, honnan való, és azt mondta, ő grúz. Kérdése két dilemmát okozott: 1. A Natalia nem grúz név, de ennek firtatását megspóroltam, mert eszembe jutott, hogy ez a kaukázusi ország adott a világnak egy született Dzsugasvilit, aki később Sztálin néven csinált meglehetős karriert. Ő miért ne lehetne Natalia?! 2. A másik, ami a tipográfiai hasonlóságot illeti, már nehezebb ügy volt. Megmondtam neki, hogy én magyar zsidó vagyok, és az ott az imakönyvem, amit magammal viszek minden utamra, naponta használom, és különösen péntek este, amikor legnagyobb ünnepünk köszönt be. Szinte láttam a fejében a berozsdásodott kerekek forgását, amint az információkat feldolgozza. Miután tisztáztuk, hogy oroszul értek, ő is oroszul kérdezett. Úgy tudta nagymamájától, aki komisszár volt a Vörös Hadseregben, hogy a zsidók Izraelben élnek, és mind feketék. Ekkor eldöntöttem, hogy hittanórát adok, már csak a körülmények okán is. Inkább választottam azt, hogy a 25 fokos légkondicionált szobában meséljem el a zsidóság történetét a grúz gyezsurnajának, mint 40 fokban csodálom kint a szép európai nőket. Zanzásítva elmondtam neki, hogy a zsidók valóban Izraelben élnek, vannak köztük feketék is. De aki nem ismeri a zsidóság történelmét, az nem hisz a csodákban. Meséltem neki Egyiptomról, a kiűzetésről, a jeruzsálemi Szentély lerombolásáról, melynek maradványaihoz máig elzarándokolnak a zsidók, és kövei közé elhelyezik Istenhez írt üzeneteiket. Meséltem a szétszóratásról, a diaszpórában élő zsidóságról, a pogromokról és arról, hogy még bennünket, a Közép-Európában megtizedelt, tört gerincű zsidóságot is a hagyomány tart össze, melynek minden parancsa abban az imakönyvben van, aminek betűi szerinte hasonlítanak a grúz szövegekre. Próbáltam megértetni vele ünnepeinket, peszáchot, tóraadást, chanukkát, ros hásánát, jom kippurt. Miután szájtátva végigülte a hittanórát, kicsit elgondolkodott, és azt mondta: Sztálin elvtárs egy grúziai beszédében kijelentette, hogy a Szovjetunió népeinek és a világbékének két esküdt ellensége van, a világ két leggonoszabb ereje: Hitler és a zsidók. Most, hogy ő találkozott egy élő zsidóval és futólag megismerte, mennyit szenvedett ez a nép, úgy érzi, hogy mind Sztálin elvtárs, mind a nagymama tévedett, a népek ellenségei csak a fasiszták, és nem a zsidók.

Ehhez a logikai lánchoz én csak annyit tettem hozzá: sokan gondolkodnak így Magyarországon is, csak éppen fordított szereposztásban.

Tanulási lehetőség Füreden

A Magyarországi Cionista Szövetség ebben az évben is megrendezi hagyományos nyári szemináriumát.

A szeminárium helye: Balatonfüred, Mazsihisz-üdülő (Arács, Liszt F. u. 6.).

A szeminárium ideje: 2012. augusztus 13. ebéd – 19. reggeli (hétfőtől vasárnapig).

Részvételi díj: 3500 Ft/fő/nap + üdülőhelyi adó + igény szerint tv a szobában. Gyermekeknek 2000 Ft/nap. A díj magában foglalja a szállást és a teljes (kóser) ellátást.

Elhelyezés: 2–4 ágyas fürdőszobás szobákban.

Előadók: hétfőn Heller Ágnes filozófus A zsidókérdés megoldhatatlansága című könyvéről; kedden Freiman Péter csellista és zenetörténész Dávid királytól Arnold Schönbergig c. vetített képes, zenés előadása; szerdán Fekete László főkántor a liturgikus zenéről tart előadást; este a Sabbathsong Klezmer Band elmélettel egybekötött zenés műsort ad; csütörtökön hagyományosan kirándulónap, Feldmájer Péter elnök előadásával fűszerezve; pénteken délelőtt Gadó János szerkesztő tart előadást az erősödő Horthy-kultusz okairól. Este kábbálát sábbát, szombaton istentisztelet, este havdala és záróbeszélgetés. Elképzelhető még a nagykövetségről és az IKI-ből előadó. Előimádkozó biztosított egész hétre.

Jelentkezés: Kardi Judit (06-20-925-9403) vagy Pessl Gábor (06-20-530-0614).

Hacsek és Sajó

Hacsek: Jó napot, Sajókám!

Sajó: Szebb jövőt, Hacsek!

Hacsek: Milyen kimért máma! Megint mi a baja?

Sajó: Hónapok után sem tudom megemészteni miniszterelnökünk ígéretét!

Hacsek: Most éppen melyiket, Sajó?

Sajó: Ez még az a védelemféle! Hogy megvéd minden kisebbséget a hazában!

Hacsek: Ez meg miért nem tetszik, maga szőrszálhasogató?

Sajó: Hát csak azért, mert például a nyilasok is kisebbség!

Hacsek: Reméljük, az is marad! Nyugi! Egyébként mit szól az új szenzációhoz?

Sajó: Már megint egy szenzáció!!! Nem kéne néha lazítani?!

Hacsek: Képzelje! Jeles judaisztika-professzorunk a magyar zsidók történelmében megírta, hogy Árpád zsidó volt!!!

Sajó: Na és? Ezt eddig is tudtuk!

Hacsek: Maga honnan tudta???

Sajó: Hát mert győri vagyok, és még jól emlékszem Árpádra!

Hacsek: Maga megint hülyéskedik!

Sajó: Én nem! A város utolsó főrabbija zécéel Árpád volt! Senki nem kételkedett benne, hogy zsidó! De ismertem Sándort, Józsefet, Alfrédot, Imrét, Pétert, Róbertet és Artúrt is, azaz a hét vezér is zsidó volt.

Hacsek: Megáll az eszem! De én vagyok a hibás, hogy egyáltalán szóba állok magával!

Sajó: Ezek rabbik, és jóval Árpád után funkcionáltak!

Hacsek: Na figyeljen ide! Árpádról, a honfoglalóról írják, hogy zsidó! Most már érti?

Sajó: Még rosszabb! Ez azt jelenti, hogy mi, zsidók csináltuk a honfoglalást! A magyarokat meg sem kérdeztük! Ajvé, ajvé!

Zév